

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

Plk dr hab. Michał HUZARSKI

DZIAŁANIA TAKTYCZNE ZUNIFIKOWANEJ DYWIZJI O JEDNOLITEJ STRUKTURZE ORGANIZACYJNEJ

pk. „WIZJA”

63959

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/3258

05-003258-001-0

WARSZAWA

1996

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

Płk dr hab. Michał HUZARSKI

DZIAŁANIA TAKTYCZNE ZUNIFIKOWANEJ DYWIZJI O JEDNOLITEJ STRUKTURZE ORGANIZACYJNEJ pk. „WIZJA”

63959

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

S/3258

05-003258-001-0

WARSZAWA

1996

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

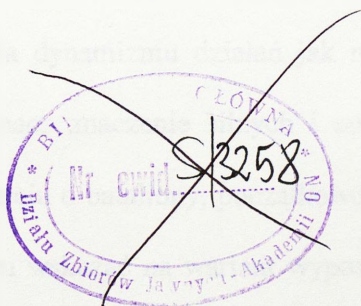
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

Płk dr hab. Michał HUZARSKI

**DZIAŁANIA TAKTYCZNE ZUNIFIKOWANEJ DYWIZJI
O JEDNOLITEJ STRUKTURZE ORGANIZACYJNEJ**

Studium taktyczne

W S T Ę P

Prezentowane studium zostało opracowane w wyniku dostrzeżonego perspektywicznego zapotrzebowania na rozwiązania koncepcyjne obejmujące działania taktyczne dywizji (lub związku taktycznego w innym kształcie) o jednolitej strukturze organizacyjnej. W odniesieniu do obecnej naszej rzeczywistości obronnej jest to praca wyprzedzająca (pilotująca) prognozowane zmiany strukturalne wojsk lądowych. Przedstawione w niej treści stanowią uogólnione wyniki badań prowadzonych w oparciu o obecny stan wiedzy na temat studium, jak również przy uwzględnieniu realistycznych ocen możliwych kierunków rozwojowych struktur organizacyjnych i przeobrażeń pola walki, wszystko pod kątem integracji z NATO.

Wskazane zostały uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne wywierające największy wpływ na miejsce, rolę i strukturę dywizji. Wiele uwagi poświęcono analizie różnych rozwiązań organizacyjnych oraz tendencjom rozwojowym opancerzonych wozów bojowych. Uzyskane wyniki badań służyły do określenia wzorców modelowych perspektywicznej dywizji.

Wyeksponowana została problematyka podstawowych rodzajów walki, zaakceptowano w nich potrzebę zwiększenia dynamizmu działań jak również ich charakter powietrzno-lądowy. Podkreślono rosnące znaczenie silnych i autonomicznych zgrupowań taktycznych organizowanych w oparciu o bataliony, początkowo jednorodne, później mieszane (czołgi i BWP), aby w końcu wskazać na wariant wyposażenia ich w uniwersalne wozy opancerzone.

W treściach studium twórczo wykorzystano materiały badawcze zebrane podczas wywiadów z ekspertami oraz wyniki analiz materiałów sporządzonych przez grupy badawcze ćwiczeń prowadzonych w Siłach Zbrojnych RP w latach 1990-96.

W końcowej części pracy wskazano na prognostyczne kierunki rozwojowe o charakterze organizacyjno-taktycznym oraz określono sytuacje, które mogą zaistnieć, a działania taktyczne wymagać całkowicie nowych rozstrzygnięć koncepcyjnych i praktycznych.

Rezultaty badań zawarte w niniejszym studium mogą być twórczo wykorzystane podczas opracowania modelu organizacyjnego i zasad wykorzystania dywizji, po podjęciu ostatecznej decyzji co do kształtu, miejsca i zadań wojsk lądowych.

1. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

Problematyka niniejszego studium obejmującego działania taktyczne zunifikowanej dywizji o jednolitej strukturze organizacyjnej umiejscowiona jest w taktyce - trzeciej części składowej sztuki wojennej, po strategii i sztuce operacyjnej. W typologii (klasyfikacji) naukowej, taktyka jest specjalnością wchodzącą w skład nauk wojskowych zaliczanych obecnie do dziedziny postrzeganej jako tożsamej z dyscypliną naukową.

Schodząc niżej w klasyfikacji wyprowadzonej od sztuki wojennej temat studium mieści się w taktyce wojsk lądowych. Natomiast termin „działania taktyczne” wyprowadzone zostały od najogólniejszej kategorii sztuki wojennej jaką jest wojna. W sensie funkcjonalnym wojna postrzegana jest jako działania wojenne, które z kolei dzielą się na działania strategiczne, operacyjne i taktyczne.

1.1. Przedmiot i cel badań

Rozwój taktyki polega na nieustannym (ciągłym) wzbogacaniu (doskonaleniu) jej teorii i praktyki. Uzależniony on jest od wielu czynników. Wymienia się tu najczęściej postęp naukowo-techniczny, przemiany pola walki i zmienność uwarunkowań przygotowania i prowadzenia walki. Do istotnych czynników zaliczana jest także funkcjonalność strukturalna i organizacyjna wojsk. Od niej bowiem uzależniona jest racjonalność wykorzystywania dyspozycyjnego potencjału bojowego, operatywność dowodzenia i możliwości sprawnego przechodzenia do wielowariantowych działań. Dlatego też przedmiotem badań niniejszego studium jest przyjęty perspektywiczny model organizacyjny dywizji o jednolitej strukturze. Wszechstronne zbadanie tak sformułowanego przedmiotu pozwoli sprawdzić poprawność przyjętych założeń modelowych jak również kierunki jego doskonalenia.

Na podstawie refleksji teoretycznych prowadzonych w oparciu treści literatury przedmiotu oraz osobistego wieloletniego zainteresowania problematyką efektywności struktur organizacyjnych wojsk określony został CEL GŁÓWNY studium, którym jest wzbogacenie teorii taktyki wojsk lądowych o wizje i koncepcje podwyższające efektywność działań taktycznych zunifikowanej dywizji o jednolitej strukturze organizacyjnej.

Tak sformułowany cel zamierzono osiągnąć przy wykorzystaniu wiedzy wynikającej z doświadczeń historycznych i praktyki szkoleniowej wojsk, jak również w oparciu o współczesny dorobek polskiej myśli wojskowej oraz nakreślane prognozy jej rozwoju.

1.2. Problemy i hipotezy

Cel główny pracy wynikał z dostrzeżonej wcześniej sytuacji problemowej, która ukazywała potrzebę podjęcia tematu. Oprócz zarysowujących się tendencji rozwojowych w taktyce wojsk lądowych oraz ciągłych poszukiwań bardziej funkcjonalnych rozwiązań organizacyjno-strukturalnych, dynamicznie rozszerza się powietrzno-lądowy charakter walki. Tak zarysowana sytuacja wymaga stosownych przeobrażeń, które powinny być naukowo udokumentowane. Dlatego też, uwzględniając dotychczasowe konstatacje GŁÓWNY PROBLEM BADAWCZY niniejszego studium wyrażony został w postaci następującego pytania: jakie są możliwości i sposoby osiągania wysokiej skuteczności w działaniach taktycznych dywizji o jednolitej strukturze organizacyjnej?

Z tak sformułowanego problemu głównego wynikają następujące problemy szczegółowe:

1. Jakie uwarunkowania i ogólne założenia operacyjno-taktyczne określą charakter działań taktycznych dywizji? ¹

¹ W dalszej części opracowania przyjmujemy, że nazwa „dywizja” będzie oznaczała perspektywiczną dywizję o jednolitej strukturze organizacyjnej.

2. Jakie są tendencje rozwojowe w odniesieniu do składu związków taktycznych oraz jaka struktura organizacyjna dywizji spełnia obecne i przyszłościowe wymagania?

3. W jakim kierunku zmierza doskonalenie bojowych wozów opancerzonych?

4. Jaki wpływ wywierać może projektowana struktura dywizji na efektywność w podstawowych rodzajach walki oraz w pozostałych częściach składowych działań taktycznych?

5. Jakie są prognozy dalszych przeobrażeń strukturalnych oraz ich wpływu na działania taktyczne?

Uzyskanie naukowo uzasadnionych odpowiedzi na wyartykułowane pytania pozwoli w sposób rzeczowy i logicznie uporządkowany określić rozstrzygnięcia, tak w odniesieniu do problemu głównego, jak i problemów szczegółowych. Wymaga to jednak opracowania i przeprowadzenia określonej procedury badawczej, której oczekiwanym efektem jest przekształcenie hipotezy roboczej w hipotezę naukową. Nie zakładano, że będzie ona całkowicie odkrywczą, gdyż stan wiedzy na temat niniejszego studium jest znaczący i dostępny w wielu opracowaniach. Opiera się on o liczący się dorobek teoretyczny powstały w wyniku wieloletnich doświadczeń. Dostrzec jednak można, że problematyka ta nie była odrębnie i całościowo rozważana i badana. Czyniono to w wyniku pojawiających się tendencji zachodnich lub w okresie czasowej fascynacji jednolitymi strukturami.

Zasygnalizowana wiedza stanowi jednak podstawę do sformowania hipotetycznych przewidywań ze znacznym stopniem prawdopodobieństwa potwierdzenia ich prawdziwości. Dotyczą one tych obszarów teorii, które wymagają nowej interpretacji lub uzupełnienia w postaci propozycji rozwiązań koncepcyjnych.

Na podstawie oceny obecnego stanu wiedzy na temat niniejszego studium sądzić można, iż całokształt problematyki działań taktycznych dywizji o jednolitej strukturze organizacyjnej, po jego naukowym opracowaniu, uznany zostanie jako zasadny, racjonalny i

perspektywiczny. Zaproponowane rozwiązania tej pracy nie znajdują zastosowania w obecnych uwarunkowaniach organizacyjno-strukturalnych, które mogą trwać jeszcze od kilku do kilkunastu lat. Natomiast wiele przesłanek wskazuje na to, iż w dalszej przyszłości dojdzie do standaryzacji podstawowego uzbrojenia i sprzętu wojskowego, jak również do unifikacji struktur organizacyjnych na szczeblach taktycznych, zwłaszcza w oddziale i związku taktycznym.

Uproszczone, bardziej funkcjonalne struktury organizacyjne przyczynią się do racjonalizacji procesu decyzyjnego oraz do podwyższenia efektywności w rozwiązywaniu problemów taktycznych - co przyczyni się do optymalizacji działań bojowych podejmowanych do osiągnięcia celów walki.

Istnieją także podstawy aby zakładać, iż zunifikowana dywizja będzie przystosowana do płynnego wprowadzania nowości technicznych jak również nowych elementów w zasadach walki. Dotyczy to zwłaszcza tworzenia różnych wariantów zgrupowań taktycznych wykonujących swe zadania w wymiarze powietrzno-lądowym.

Zunifikowane modułowe struktury pozwolą ponadto na dokonywanie różnych zmian, tworzenia różnych struktur organizacyjnych, zależnie od potrzeb operacyjnych lub stosownie do zmieniających się założeń doktrynalnych.

1.3. Metody i teren badań

Dobór metod badawczych wynikał z możliwości ich zastosowania przy jednoczesnym dążeniu do uzyskania wyników o wysokiej wartości naukowej. Pojawia się tu jednak pewna wątpliwość powodowana obawą przed niepełnym udokumentowaniem poprawności prezentowanych koncepcji. Wynika to przede wszystkim z braku możliwości przeprowadzenia sprawdzianów empirycznych w zakresie działań taktycznych zunifikowanej dywizji, która nie funkcjonuje w obecnych strukturach. Jestem jednak przekonany, że wymieniona

wątpliwość zostanie w przyszłości wyjaśniona, a udokumentowane potwierdzenie, będzie zgodne z przedstawionymi wcześniej, hipotetycznymi założeniami.

Podczas realizacji zamierzeń przyjętej procedury badawczej nie dokonywano klasycznego podziału na metody ogólnonaukowe, teoretyczne i empiryczne. Przyjęto, że wymienione metody w procesie badawczym występują przemiennie, zająbiają się i uzupełniają. Takie metody teoretyczne jak analiza, synteza i uogólnienie były stosowane w całej procedurze badawczej, w tym również podczas badań empirycznych.

Bieżąca działalność naukowo-dydaktyczna została wykorzystana do prowadzenia dyskusji ukierunkowanych z nauczycielami akademickimi oraz obserwacji wybranych fragmentów ćwiczeń dowódczo-sztabowych i szkieletowych.

Wartościowy materiał badawczy uzyskano w wyniku przeprowadzenia wywiadów z ekspertami - teoretykami i praktykami wojskowymi - pracownikami: Sztabu Generalnego WP, Śląskiego i Warszawskiego Okręgu Wojskowego, Akademii Obrony Narodowej; w tym Katedry Organizacji i Mobilizacji Wojsk Wydziału Strategiczno-Obronnego oraz Katedry Rozpoznania Wojskowego i Armii Obcych Wydziału Wojsk Lądowych.

Wywiady z ekspertami miały charakter sondażowy. Ich celem było zebranie i porównanie poglądów na wybrane, uznane za ważne problemy działań taktycznych zunifikowanej dywizji oraz perspektywicznych struktur organizacyjnych.

W toku prowadzonych badań autor korzystał ze zbiorów Biblioteki Naukowej AON, ale również studiował wszelkie dostępne wydawnictwa tematycznie związane z problematyką pracy (m.in. wydawnictwo wewnętrzne Warszawskiego Okręgu Wojskowego, Biura Pracy i Informacji MON, artykuły prasowe).

Do wartościowych źródeł badawczych zaliczam takie dokumenty jak: „Uwagi dotyczące planowania, organizacji i wykorzystania wyników badań prowadzonych podczas ćwiczeń w latach 1993-94”; „Ocena wyników badań prowadzonych podczas ćwiczeń w

roku 1994”; „Zbiorne zestawienie wyników badań prowadzonych podczas ćwiczeń strategiczno-operacyjnych w roku 1995”; „Badania prowadzone podczas ćwiczeń w roku 1996”. Wymienione dokumenty opracowane zostały przez Zarząd Analiz i Wydawnictw Sztabu Generalnego WP.

Wykorzystane zostały również informacje uzyskane od nauczycieli akademickich biorących udział w różnych ćwiczeniach z wojskami, a także za granicami kraju: w Danii, Wielkiej Brytanii, Kanadzie, Republice Federalnej Niemiec.

1.4. Funkcje i cechy nauki w procedurze badawczej

W przyjętej procedurze badawczej autor dążył do jej przeprowadzenia mając na uwadze kryteria naukowości. Założono zatem, iż treść niniejszego studium jako hipotezy naukowej powinna korespondować z funkcjami i cechami nauki. Dlatego też dążono do tego aby praca spełniała następujące funkcje:²

- a) Dyskryptywną - opisywanie rzeczywistości;
- b) Diagnostyczną - ocenianie zastanej rzeczywistości;
- c) Metodologiczną - ukazywanie jak badać rzeczywistość;
- d) Eksplanacyjną - wyjaśnianie, dlaczego rzeczywistość jest taka a nie inna;
- e) Progностyczną - przewidywanie jaka może być rzeczywistość;
- f) Systematyzującą - systematyzowanie wiedzy o rzeczywistości;
- g) Humanistyczną - zaspokojenie poznawczych umysłowych i twórczych potrzeb człowieka.³

Transponując zaprezentowane w sposób uogólniony funkcje nauki do potrzeb specjalistycznych niniejszego studium, wymieniana „rzeczywistość” to działania zunifikowanej dywizji o jednolitej strukturze organizacyjnej.

² W.Sedlak, Homo electronicus, Warszawa 1980.

³ J.Ratajewski, Elementy naukoznawstwa i główne kierunki rozwoju nauki europejskiej, Katowice 1993, s. 20-21.

Dążono również aby pracę charakteryzowały następujące cechy nauki:⁴

1. Umiejętność widzenia problemów.
2. Ścisłość i jednoznaczność w formułowaniu przedstawionych sądów i twierdzeń.
3. Wysoka informacyjność języka naukowego.
4. Stały krytycyzm wobec sądów oraz postawa ciągłego ich sprawdzania.
5. Obiektywność wypowiedzianych sądów i twierdzeń.
6. Zgodność procedur z uznanymi przez społeczność uczonych metodami naukowymi.
7. Zasadność i pewność sądów i twierdzeń.
8. Twórczy charakter wyników działalności umożliwiający wzbogacanie dotychczasowego dorobku nauki.

Porównując wymienione funkcje i cechy nauki z przedstawionymi wcześniej elementami procedury badawczej, dostrzec można zbieżność zamiarów w dążeniach do opracowania studium zgodnie z ogólnie uznanymi zasadami poprawności w pracach naukowych. Prawdziwość tak sformułowanej konstatacji metodologicznej wymagać będzie potwierdzenia w treściach rozdziałów i uogólnień końcowych.

⁴ Tamże.

2. UWARUNKOWANIA I ZAŁOŻENIA OGÓLNE DZIAŁAŃ TAKTYCZNYCH DYWIZJI

Przemiany geopolityczne ostatnich lat utwierdzają nas w przekonaniu, że bezpieczeństwo Polski uzależnione jest przede wszystkim od układu sił w Europie. Układ ten ulegał ciągłym zmianom. Po odzyskaniu suwerenności państwowej odnotować można zjawiska trudne ze względu na konieczność samowystarczalności obronnej. Jednocześnie dostrzegamy akcenty optymistyczne wyrażające się w znacznych postępach budowania bezpieczeństwa europejskiego. Uczestniczymy w misjach pokojowych ONZ oraz realizujemy wiele zamierzeń w ramach „Partnerstwa dla Pokoju”. Są to znaczące kroki przybliżające nas do struktur NATO, a po możliwym uzyskaniu statusu członka tej organizacji militarno-obronnej; stopień bezpieczeństwa kraju może w sposób wyraźny być podwyższony.

Pod względem ocenianych zagrożeń mamy obecnie bardzo korzystną sytuację. W bezpośrednim sąsiedztwie nie dostrzegamy poczynań, które można uznać za nieprzyjazne lub nacjonalistyczno-roszczeniowe, firmowane przez oficjalne władze państwowe.

Mimo jednak sprzyjającej nam sytuacji i uwarunkowaniom zewnętrznym, nauczeni doświadczeniami historycznymi musimy bacznie obserwować scenę polityczną, zwłaszcza w bezpośredniej nam bliskości, jak również prowadzić ciągłe studia rozwoju wszelkich wydarzeń, które mogą stać się groźne dla naszej państwowości. W takim też duchu opracowane zostały „Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa oraz polityka bezpieczeństwa i strategia obronna RP”⁵ gdzie w części dotyczącej obronności określono, iż celem strategicznym obrony RP jest zachowanie suwerenności, niepodległości i integralności terytorialnej państwa.

⁵ Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa oraz polityka bezpieczeństwa i strategia obronna RP, Warszawa 1992, s. 9

Musimy zatem mieć tę świadomość, iż nasza rzeczywista sytuacja geopolityczna i militarna to położenie między dwoma mocarstwami i w przypadku totalnej agresji jednego z nich, celem działań obronnych może być jedynie minimalizowanie jej skutków oraz podejmowanie wysiłków dyplomatycznych, przejście do działań w strukturach podziemnych celem utrzymania państwowości polskiej. Jest to jednak wariant najbardziej pesymistyczny, do którego nie powinno dojść.

Według ocen ekspertów najbardziej prawdopodobnym z możliwych wariantów, w którym możemy liczyć na znaczne prawdopodobieństwo partnerskiego starcia stron, to przeciwdziałanie lokalnej agresji o ograniczonych celach - w ramach roszczeń terytorialnych. Może to być operacja o charakterze obronno-zaczeplnym ekwiwalentnych sił wszechstronnie wzmocnionego korpusu.

Wymieniony wariant wynika z dogłębnych ocen uwarunkowań zewnętrznych w wypadku zmian opcji polityczno-militarnych. On też stanowi podstawę do rozważań nad działaniami dywizji w jednolitym kształcie organizacyjnym. Równolegle z wypracowaniem koncepcji zasadniczej, stosowanej do zarysowanej najbardziej prawdopodobnej sytuacji należy uwzględniać inne uwarunkowania i być gotowym do podejmowania stosownych działań. Wymienić tu można np. walkę z desantem operacyjnym przeciwnika; blokada rejonu klęski żywiołowej czy też udział wydzielonych sił dywizji w operacji pokojowej ONZ.

Istotny wpływ na działania taktyczne zunifikowanej dywizji mogą wywierać różne uwarunkowania wewnętrzne. W swej części militarnej wynikają one z przedstawionych wcześniej możliwych zagrożeń agresją przeciwnika.

W wypracowaniu koncepcji przeciwdziałania zagrożeniom najważniejszym ogniwem jest dyspozycyjny potencjał bojowy i możliwości jego wykorzystania. W obecnych uwarunkowaniach wewnętrznych, przy funkcjonujących strukturach i sukcesywnej mo-

dernizacji sprzętu opancerzonego - czołgów i bojowych wozów piechoty, istnieje możliwość sukcesywnego przechodzenia do jednolitych struktur na różnych szczeblach dowodzenia celem podwyższania jego operatywności i skuteczności w działaniu.

Uwzględniać należy, zwłaszcza podczas współdziałania, rosnącą rolę formacji obrony terytorialnej, które wspierają i zabezpieczają wojska operacyjne oraz realizują samodzielnie działania ochronno-obronne w wyznaczonych rejonach odpowiedzialności.⁶ Trzonem sił obrony terytorialnej są wojska obrony terytorialnej, złożone ze związków taktycznych, oddziałów i samodzielnych pododdziałów ogólnowojskowych i rodzajów wojsk, występujących we wszystkich rodzajach sił zbrojnych.⁷

Jako ważny czynnik uwarunkowań wewnętrznych należy uznać infrastrukturę obszaru działań, która ma atut własnego terytorium. Może być zatem wcześniej odpowiednio przygotowana i efektywnie wykorzystywana, zwłaszcza w działaniach obronnych. Podejmowane działania powinny ponadto zmierzać do właściwego przygotowania struktur administracji państwowej jak i całego społeczeństwa do ewentualnych działań wojennych.

Wszelkie koncepcje operacyjnego użycia wojsk wyprowadzane są w oparciu o realnie istniejące i funkcjonujące struktury organizacyjne. W obecnej rzeczywistości obronnej kraju mamy trzy korpusy zmechanizowane o strukturze dywizyjnej (po trzy-cztery dywizje w każdym) i jeden korpus brygadowy. Równolegle prowadzone są prace nad nową koncepcją organizacyjną wojsk lądowych. Rozważane są różne opcje. Jedne zakładają pominięcie szczebla dywizyjnego i zwiększenie potencjału brygad inne zaś zgodnie z wymaganiami struktur NATO zwiększenie potencjałów dywizji podporządkowanych dowództwu wojsk lądowych.

Przy obecnych strukturach, w przypadku klasycznego mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia przyjmowane jest ugrupowanie obronne, w którym dywizje mogą prze-

⁶ Tamże, s. 18.

⁷ Regulamin Działania Taktycznych Wojsk Lądowych cz. I (związek taktyczny, oddział), Warszawa 1994, s. 65.
R. Jakubczak, J. Marczak, Obrona terytorialna - nowy element systemu militarnego RP, Warszawa 1996, s. 5-7

chodzić do obrony w pierwszym lub drugim rzucie operacyjnym. Bez względu na możliwe zmiany strukturalne, miejsce ekwiwalentnych sił związków taktycznych (brygad w nowym kształcie lub dywizji) w pierwszej operacji obronnej nie ulegnie zasadniczym zmianom.

Zależnie od azymutu i wagi zagrożenia, zgodnie z przyjętą koncepcją strategiczno-operacyjną dywizja może być przydzielona innemu korpusowi z zamiarem wzmocnienia jego obrony.

Należy również brać pod uwagę wariant, w którym dywizja zostaje przydzielona do doraźnie organizowanej grupy operacyjnej, odwodu Naczelnego Wodza czy też wydzielać jednostki do sił szybkiego reagowania.

Każda dywizja powinna być przygotowana do umiejętnego prowadzenia walki w różnych jej rodzajach, zwłaszcza w obronie i natarciu. Wiele właściwości specyficznych dostrzec można w działaniach drugorzutowej dywizji. Trudno jest np. jednoznacznie przewidzieć czy w operacji obronnej będzie ona się broniła na operacyjnej rubieży, czy też wykona zwrot zaczepny.

Wiele niekonwencjonalnych działań i trudnych do przewidzenia sytuacji może mieć miejsce podczas udziału dywizji w manewrowej operacji obronnej. Utrzymanie synchronizacji działań jej elementów ugrupowania bojowego w dynamicznej walce prowadzonej w wymiarze powietrzno-lądowym, wymaga szczególnie wysokiej sprawności funkcjonalnej. Podobna operatywność walki dywizji wymagana jest w natarciu prowadzonym w formie zwrotów zaczepnych.

W przedstawionym zarysie uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych oraz ogólnych założeniach strategiczno-operacyjnych działań taktycznych dywizji starano się wyłuskać te czynniki, które obrazują obecną rzeczywistość obronną kraju ale jednocześnie stwarzają podstawy do uzasadnionych prognoz. Takie podejście pozwoliło na wskazanie racjo-

nalnego umiejscowienia zunifikowanej dywizji o jednolitej strukturze w przyszłej strategii obronnej RP.

1.1. Strategia ogólne

Struktury organizacyjne wojsk będą odzwierciedlać strukturę organizacyjną Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Wskazywać będą na kierunki rozwoju i zmiany w strukturze organizacyjnej wojsk, które będą miały miejsce w przyszłości. Wskazywać będą na kierunki rozwoju i zmiany w strukturze organizacyjnej wojsk, które będą miały miejsce w przyszłości. Wskazywać będą na kierunki rozwoju i zmiany w strukturze organizacyjnej wojsk, które będą miały miejsce w przyszłości.

Struktury organizacyjne wojsk będą odzwierciedlać strukturę organizacyjną Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Wskazywać będą na kierunki rozwoju i zmiany w strukturze organizacyjnej wojsk, które będą miały miejsce w przyszłości. Wskazywać będą na kierunki rozwoju i zmiany w strukturze organizacyjnej wojsk, które będą miały miejsce w przyszłości. Wskazywać będą na kierunki rozwoju i zmiany w strukturze organizacyjnej wojsk, które będą miały miejsce w przyszłości.

Proces dokonywania zmian organizacyjnych musi być ściśle powiązany z procesem dokonywania zmian w strukturze organizacyjnej wojsk, które będą miały miejsce w przyszłości. Wskazywać będą na kierunki rozwoju i zmiany w strukturze organizacyjnej wojsk, które będą miały miejsce w przyszłości. Wskazywać będą na kierunki rozwoju i zmiany w strukturze organizacyjnej wojsk, które będą miały miejsce w przyszłości.

3. ZMIANY I UNIFIKACJA STRUKTUR ORGANIZACYJNYCH

DYWIZJI

3.1. Uwagi ogólne

Struktury organizacyjne wojsk były od dawna przedmiotem dużego zainteresowania specjalistów wojskowych. Mają one bowiem istotne, a niekiedy decydujące, znaczenie w efektywnym wykorzystaniu potencjału bojowego. Wszelkie podejmowane zmiany w organizacji wojsk miały zawsze na celu przede wszystkim podwyższanie efektywności w osiągnięciu celów walki. Obejmowały też one inne usprawnienia, które wywierały dodatni wpływ na działania wojsk, tak w okresie wojny jak i pokoju.

Praktyka bojowa i szkoleniowa jest stałym weryfikatorem poprawności określonych struktur organizacyjnych. Analizie i ocenie podlegają zwłaszcza takie elementy jak skład strukturalny, uzbrojenie i wyposażenie wojsk. Zasadniczym powodem zmian strukturalnych są przeważnie modernizacje lub wprowadzanie całkowicie nowych środków walki. Poszukuje się wówczas sposobów efektywnego ich wykorzystywania. Łatwo więc zauważyć, iż powodem restrukturyzacji jest też rozwój i zmiany w sposobach prowadzenia walki. Są to niejako naczynia połączone wzajemnie uzupełniające się.

Przy dokonywanych zmianach organizacyjnych muszą być obecnie przestrzegane limity, które zobowiązaliśmy się przestrzegać po podpisaniu umów o redukcji i ograniczeniu zbrojeń w Europie. Ten pokojowy klimat wpływa na stopniowe zmniejszanie sił zbrojnych przy jednoczesnym dążeniu do podwyższania ich możliwości bojowych, wyrażających się w skuteczności i dynamizmie działań, wszechstronności i autonomiczności podczas wykonywania samodzielnych zadań przez różne formacje zbrojne.

3.2. Przeobrażenia w strukturach organizacyjnych dywizji

W ostatniej dekadzie funkcjonowania struktur byłego Układu Warszawskiego w Wojsku Polskim były dywizje zmechanizowane (DZ), których główną siłą bojową stanowiły trzy pułki zmechanizowane i pułk czołgów oraz dywizje pancerne (DPanc) w których proporcje między pułkami były odwrotne - trzy pułki czołgów i pułk zmechanizowany. Była to organizacja nastawiona na działania ofensywne, z przewagą jednostek pancernych. Jej niewątpliwą zaletą był układ czwórkowy oddziałów, który stwarzał znaczne możliwości w wariantowaniu ugrupowania bojowego, stosowania zasady ekonomii sił, czy też tworzenia doraźnych elementów ugrupowania bez osłabiania rzutów bojowych gdzie przeważnie stosowano proporcję 2:1 w oddziałach - na korzyść pierwszego rzutu.

W okresie przełomu ustrojowego, zgodnie z zarysowującymi się tendencjami przechodzenia państwa na samodzielność obronną oraz w celu udokumentowanego pokazania naszych defensywnych zamiarów, zrodziła się koncepcja tworzenia dywizji typu DZ-89. Autor niniejszego studium brał czynny udział w pracach koncepcyjnych nad działaniami tej dywizji w nowych uwarunkowaniach organizacyjnych. W 1990 roku w celu weryfikacji przyjętych założeń, przeprowadzone zostało ćwiczenie doświadczalne pk. „ORION-90”. Dostarczyło ono wiele ciekawych wniosków i wartościowego materiału badawczego. Do zasadniczych zmian w stosunku do poprzedniego kształtu organizacyjnego dywizji zaliczyć można: wprowadzenie struktury trójkowej - trzech jednolitych pułków zmechanizowanych. Zmieniona została więc także ich organizacja przez wprowadzenie do każdego z pułków ogólnowojskowych po dwa bataliony czołgów i dwa bataliony zmechanizowane wyposażone w bojowe wozy piechoty.

Zmniejszona została liczba środków o charakterze ofensywnym (uderzeniowym - czołgów i BWP), zwiększono natomiast liczbę środków defensywnych (przeciwpancernych i przeciwlotniczych). Wymienione zmiany wpłynęły na zmniejszenie o ok. 10-20% poten-

cjału bojowego dywizji typu DZ-89 w stosunku do poprzednich DZ i DPanc.⁸ Pozostała ona silniejsza w stosunku do ówczesnej belgijskiej i jutlandzkiej dywizji zmechanizowanej, równa holenderskiej oraz słabsza od dywizji amerykańskiej, brytyjskiej i niemieckiej.

Warto jednak zauważyć, że DZ-89 przy zmniejszonym potencjale, podwyższyła swe możliwości w działaniach dynamicznych, co wynikało z wprowadzonych elementów uniwersalności zwłaszcza w pułkach o jednolitej strukturze organizacyjnej.

Poprzednie dywizje pancerne i pułki czołgów były formacjami o znacznej jednostronności bojowej. Skuteczne w natarciu w sprzyjających ich użyciu warunkach, natomiast w terenie trudnym, ich sprawność była ograniczona. Po dokonanej zmianie organizacyjnej ta swoista specjalność została zlikwidowana na szczeblach związku taktycznego i oddziału, pozostała natomiast w batalionach czołgów.

Dokonując porównań wewnętrznej struktury potencjałów omawianej dywizji z ówczesnymi dywizjami NATO, dostrzeżono wyraźny jej mniejszy procent udziału w ogólnym potencjale bojowym, zwłaszcza w grupie środków przeciwpancernych i śmigłowców bojowych. Ten drugi wskaźnik oceniono jako niepokojący, gdyż świadczył on o znaczącej różnicy jakościowej w stosunku do np. dywizji amerykańskiej, która mogła w odróżnieniu do naszej dywizji, prowadzić samodzielnie (autonomicznie) działania w wymiarze powietrzno-ładowym. Dało to podstawy do stwierdzenia, iż wyposażenie dywizji nowego typu w śmigłowce bojowe jest najpilniejszym zadaniem w dalszym organizacyjno-technicznym rozwoju wojsk lądowych.

Praktyczne sprawdziany częściowo potwierdziły słuszność przyjęcia ogólnej koncepcji wykorzystania DZ-89. Odczuwalny okazał się zmniejszony potencjał bojowy dywizji, który był częściowo rekompensowany większymi możliwościami manewrowymi i gotowością do szybkiego reagowania na zmienność sytuacji dynamicznego pola walki.

⁸ M.Huzarski, *Możliwości bojowe, zasady użycia oraz sposoby działania dywizji zmechanizowanej o jednolitej strukturze organizacyjnej (DZ-89)*, s. 4.

Przestał istnieć dylemat dowódcy - który z pułków wydzielić do pierwszego, a który do drugiego rzutu? Który jest bardziej predysponowany do działań zaczepnych, a który do obronnych? Dostrzec zatem można, iż zmiany organizacyjne wówczas przeprowadzone, przybliżyły dywizję do uniwersalności w jej użyciu.

W sposób wyraźny dawał o sobie znać brak czwartego pułku, zwłaszcza wówczas kiedy występowała potrzeba tworzenia dodatkowych i doraźnych elementów ugrupowania bojowego.

Praktyka ćwiczebna wykazała również, że najlepsze efekty, zwłaszcza ogniowe, uzyskuje się podczas wspólnych działań pododdziałów czołgów i zmechanizowanych wyposażonych w BWP. Jednak ciągłe zmiany podporządkowania utrudniają organizację i kierowanie walką.

Stosunkowo szerokie przedstawienie problematyki organizacyjno-taktycznej związanej z DZ-89 wynika z pozytywnej oceny wielu elementów i rozwiązań strukturalnych oraz możliwości podwyższania operatywności działań dywizji. Było to pierwsze doświadczenie z tworzenia i zastosowania praktycznego oddziału i związku taktycznego o jednolitej strukturze organizacyjnej. Przyjętą wówczas koncepcję, w ocenie ogólnej, uznać należy jako pozytywną. Sukcesywne likwidowanie wymienionych wcześniej stron ujemnych rokowało osiągnięcie zamierzonego celu - czyli stworzenia operatywnych i funkcjonalnych struktur dywizji.

Obrano jednak inny kierunek działania odchodząc w 1993 roku od struktur DZ-89 w kierunku dywizji zmechanizowanych o mieszanym składzie brygadowym - po dwie brygady zmechanizowane i jednej brygadzie pancernej w każdej. Można przypuszczać, że takie podejście wynikało z zamiarów integracyjnych ze strukturami NATO, gdyż armie członkowskie tego pakty mają w swych strukturach brygady. Chodziło zatem o spełnienie wymagań interoperacyjności z tymi strukturami. Można się zastanawiać, czy nie było to

zamierzenie podjęte zbyt szybko, gdyż np w 1994 roku Niemcy rozpoczęli restrukturyzację mającą na celu ujednoczenie strukturalne brygad.

Oceniając obecną strukturę brygadową dywizji z punktu widzenia taktycznego, dostrzec można w pewnym sensie powrót do sytuacji z przed 1989 roku, kiedy to dywizje składały się z pułków o zróżnicowanym składzie. Wyłożone wcześniej strony ujemne takiego rozwiązania obecnie są również aktualne, z tym że ponadto brakuje również czwartego oddziału w składzie organizacyjnym dywizji.

Wiele przesłanek przemawia za tym aby przyjąć kierunek zmian strukturalnych dywizji zmierzający do uniwersalnych jednolitych struktur.

3.3. Poglądy na zmiany strukturalne wojsk lądowych

Przy tworzeniu własnych koncepcji organizacyjnych istnieje możliwość wykorzystania doświadczeń innych armii, a ponadto przy naszych staraniach o włączenie do struktur NATO powinniśmy spełnić warunki kompatybilności. Reprezentatywnym przykładem rozwiązań strukturalnych są siły lądowe Niemiec.⁹

Utworzone w 1994 roku w Koblencji Dowództwo Sił Lądowych jest odpowiedzialne za dowodzenie związkami taktycznymi i oddziałami bojowymi sił lądowych. Podporządkowane są mu wszystkie jednostki sił lądowych. Siły lądowe Bundeswehry dysponują w okresie pokoju trzema korpusami armijnymi (1 KA - Münster, 2 KA - Ulm, 4 KA - Poczdam). Jedynym korpusem o strukturze czysto narodowej jest 4 KA stacjonujący na terenach byłej NRD. Pojawiają się głosy o konieczności jego umiędzynarodowienia ze wschodnim sąsiadem.

Zgodnie z obowiązującymi obecnie ustaleniami NATO korpusy stają się strukturami wielonarodowymi. Ponieważ w obecnej strukturze siły lądowe Bundeswehry dyspo-

⁹ Polityka bezpieczeństwa i siły zbrojne Niemiec, Warszawa 1995, s. 57-65.

nują ośmioma dywizjami, oznacza to podwójne podporządkowanie niektórych dywizji. Np. 6 DZ 1 KA podporządkowana jest na okres działań korpusowi jutlandzkiemu. W 1994 roku utworzony został wspólny, niemiecko-holenderski 1 Korpus Armijny (1 DPanc - GE, 1 DZ - NL). Z przytoczonych przykładów wnioskować można, iż podstawowym związkiem operacyjnym w NATO jest korpus o strukturze wielonarodowej, natomiast dywizje wchodzące w jego skład są narodowo jednolite.

W nowej organizacji sił lądowych Bundeswehry zrezygnowano z oddzielnych dywizji i brygad pancernych i zmechanizowanych, zastąpione one zostały jednolitymi związkami zmechanizowanymi o identycznych strukturach. Ze względów historycznych pozostawiono nazwy. Np. w skład 6 DZ wchodzi obecnie 7 BZ i 18 BPanc, a 1 DPanc ma w swoim składzie 1 BZ, 19 BZ i 32 BZ.

Zasadniczym trzonem bojowym dywizji są dwie-trzy brygady zmechanizowane.

W skład nowej BZ wchodzi:

- dwa bz - po 53 bwp MARDER, 17 zestawów PPK MILAN, 10 moździerzy na TO, 2 czołgi obserwacyjne oraz 4 czołgi ewakuacyjne;
- dwa bcz - po 53 czołgi LEOPARD-2 i 4 czołgi ewakuacyjne;
- jeden bartpanc - 24 samobieżne haubice 155 mm, 3 SRL rozpoznania artyleryjskiego RATAC, 12 artyleryjskich transporterów obserwacyjnych, 4 czołgi obserwacyjne i 3 czołgi ewakuacyjne.

Spośród 24 brygad ogólnowojskowych tylko 8 ma pełną obsadę etatową, 16 brygad zmechanizowanych posiada po 60% stanu osobowego. Brygada w okresie „P” liczy 4204, a w czasie „W” - 4802 żołnierzy w tym 202 oficerów.

Z przytoczonego przykładu, który uznać należy jako reprezentatywny w strukturach NATO wynika, że dowództwa korpusów będą miały charakter wielonarodowy, natomiast dywizje o jednolitej strukturze organizacyjnej i jednolito narodowej, stanowiąc będą podsta-

wowe ogniwo w strukturach wojsk lądowych. Znaczny potencjał bojowy skupiony został w jednolitych brygadach zmechanizowanych. Wchodzące w ich skład bataliony zmechanizowane i czołgów zostały silnie wzmocnione i stanowią zgrupowania taktyczne zdolne do samodzielnych (autonomicznych) działań. Są to już oddziały zmechanizowane.

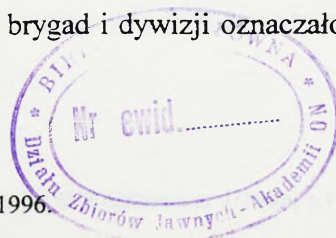
Nowe rozwiązania strukturalne zastosowane w Bundeswehrze mogą być twórczo wykorzystane do restrukturyzacji polskich wojsk lądowych przygotowujących się do struktur NATO, przy jednoczesnym zachowaniu wielu elementów podkreślających ich narodowy charakter.

W opracowywanym nowym modelu polskich sił zbrojnych zauważane są różne opcje i kierunek ich rozwoju. Ważnym problemem tego modelu jest dostosowanie struktur organizacyjnych do prognozowanych (nowych) warunków pola walki oraz do wymagań interoperacyjności z wymienionymi wyżej strukturami Paktu Północnoatlantyckiego.¹⁰

W rozwinięciu tego problemu dostrzega się konieczność budowy takich struktur, które gwarantują samodzielność bojową poczynając od podstawowych ogniw taktycznych oraz zdolność do funkcjonowania w ramach zgrupowań wielonarodowych dowodzonych przez dowództwa operacyjne w składzie międzynarodowym. W wojskach lądowych powinny być zatem tworzone samodzielne bojowo oddziały, przez powiększenie batalionów i włączenie do nich pododdziałów innych rodzajów wojsk.

Według poglądów S.Kozieja, takie samodzielne bojowo bataliony - jako oddziały - stworzyć mogą samodzielne pod względem taktycznym brygady (jako związki taktyczne), łączone z kolei w wyższe związki taktyczne jakimi są dywizje. Brak takich rozwiązań w naszych wojskach lądowych utrudnia podejmowanie skutecznych działań w warunkach nowoczesnego pola walki, w tym także współdziałanie na poziomie taktycznym w ramach sił międzynarodowych. Utworzenie silniejszych batalionów, brygad i dywizji oznaczałoby

¹⁰ S.Koziej, Dylematy rozwoju sił zbrojnych(2), Polska Zbrojna nr 207 - 1996.

zmniejszenie ogólnej liczby związków taktycznych w wojskach lądowych do kilku dywizji ogólnowojskowych i kilku samodzielnych brygad. Warto w tym miejscu nadmienić, że w kierunku integracji struktur pokojowych oprócz Niemców zmagają się również Rosjanie.

Pod względem podległości w strukturach operacyjnych też powinny nastąpić zmiany. Autor przedstawianych wyżej poglądów przewiduje, że zastąpienie narodowych dowództw operacyjnych (korpusów zmechanizowanych), odpowiednimi grupami sztabowymi wydzielanymi do wielonarodowych dowództw operacyjnych, natomiast narodowe związki taktyczne (dywizje) podporządkować w czasie pokoju bezpośrednio Dowództwu Wojsk Lądowych. Ten problem musi być rozstrzygnięty w ramach prac nad nowym modelem sił zbrojnych. Mając na uwadze nasze zamiary integracyjne i wynikające z nich wymagania osiągnięcia interoperacyjności, można z dużym prawdopodobieństwem prognozować, iż przedstawiony wyżej model strukturalny związków taktycznych, jak i ich miejsce w układzie operacyjnym znajdują praktyczne zastosowanie w polskich wojskach lądowych.

Inny pogląd na temat struktury wojsk lądowych zaprezentował Z.Ścibiorek, który uważa, że „brygada w niedalekiej przyszłości będzie podstawowym elementem korpusu wojsk lądowych”.¹¹ Wynika stąd, iż projektowana jest likwidacja szczebla dywizyjnego co jest odmiennym rozwiązaniem w porównaniu z modelem niemieckim i przedstawionym wcześniej kierunkiem osiągania interoperacyjności przez nasze wojska lądowe ze strukturami NATO.

Jako zbieżne z poprzednimi są natomiast poglądy tego autora na przyszły kształt organizacyjny brygady i batalionu. Podkreśla się tu potrzebę pełnej autonomiczności brygady wojsk lądowych o jednolitej strukturze organizacyjnej. Wskazywana jest tendencja stopniowego zanikania różnic między brygadami pancernymi i zmechanizowanymi. Przyczyną dla której zanikną kryteria tego podziału będzie uniwersalny wóz bojowy silnie o-

¹¹ Z.Ścibiorek, Możliwe zmiany struktur organizacyjnych wojsk lądowych, *Myśl Wojskowa* nr 1/1996, s.18.

pancerzony i uzbrojony. Nawet w obecnych strukturach brygad pancernych i zmechanizowanych przewaga czołgów oraz bojowych wozów piechoty jest niewielka. Niekiedy nazwa, przykładowo brygady pancernejs, ma swój rodowód historyczny. Jak już wcześniej wskazano, iż podobne podejście przy zachowywaniu nazw historycznych, stosują Niemcy.

Przewidywane radykalne zmiany w strukturach organizacyjnych i wyposażeniu brygad mają swe uzasadnienie. Natomiast pewne wątpliwości może budzić zamiar włączenia do struktur organicznych brygad śmigłowców bojowych. Z pewnością mogły by one przyczynić się do podwyższenia mobilności brygady oraz do zwiększenia jej siły ognia. Jednak zważywszy na ogólne tendencje, możliwości i funkcjonujące już rozwiązania, to nawet w armiach krajów wysoko rozwiniętych nie włączono jeszcze do brygad śmigłowców bojowych. Amerykanie włączyli je na szczeblu dywizyjnym i to rozwiązanie ocenić można jako perspektywiczne w naszej dywizji ogólnowojskowej.

Przekonywujący jest natomiast pogląd autora wspomnianego artykułu na temat przyszłościowego batalionu. Przewidywany on jest w strukturach uniwersalnej brygady, mogącej samodzielnie prowadzić działania bojowe. Głęboko uzasadniony jest zamiar tworzenia z poszczególnych batalionów zgrupowań wojsk lądowych (zgrupowań taktycznych), stosownie do charakteru przewidywanego zadania, przeważnie o charakterze powietrzno-lądowym.

Kontynuacja prac nad nowymi generacjami czołgów i bojowych wozów piechoty świadczy o tym, że w okresie najbliższych kilkunastu lat mają rację bytu pododdziały czołgów i zmechanizowane. W Bundeswehrze po okresie doświadczeń z batalionami mieszanymi nastąpił powrót do batalionów jednorodnych bcz i bz. Podobnie jest obecnie u nas.

Prognozując przyszłe struktury uniwersalnych batalionów wyposażonych w perspektywiczny opancerzony wóz bojowy będący połączeniem walorów czołgów i BWP, należy wskazać jak będzie przebiegała ewolucja. Jako uzasadnione należy uznać propozy-

cje zawarte w wymienionym artykule, aby w tym przejściowym okresie tworzyć taktyczne zgrupowania broni połączonych. Doświadczenia zebrane podczas ćwiczeń, a zwłaszcza strzelań utwierdzają nas w przekonaniu, iż wspólne działania pododdziałów czołgów i zmechanizowanych wyposażonych w BWP przynoszą oczekiwane rezultaty.

3.4. Koncepcja organizacyjna dywizji o jednolitej strukturze organizacyjnej

Biorąc pod uwagę przedstawione treści w tym rozdziale, charakteryzujące przeobrażenia w strukturach organizacyjnych dywizji oraz obecnie prezentowane poglądy odnoszące się do zmian strukturalnych i kształtu organizacyjnego wojsk lądowych, jak również własne przemyślenia i oceny, można dokonać ich uogólnienia i przedstawić koncepcyjne propozycje rozwiązań.

Wiele argumentów opisanych w uprzednich rozważaniach przemawia za tym aby przyszłościowa (perspektywiczna) polska dywizja była zunifikowana - o jednolitych strukturach organizacyjnych. Jeżeli chcemy, a takie są obecne nasze rzeczywiste zamiary, wchodzić w skład struktur organizacyjnych NATO, szczebel dwizyjny musi pozostać bo takie są wymagania interoperacyjności. Można dywizję nazywać różnie, ale ze względu na jej charakter, adekwatną do niego nazwą jest „dywizja zmechanizowana - DZ”. Wymieniona nazwa ma motywacje historyczne i współczesne. Tylko ze względów historycznych można pozostać przy nazwie 11 Dywizja Kawalerii Pancerniej oraz mając na uwadze częściowe motywacje historyczne w odniesieniu do 25 Dywizji Kawalerii Powietrznej, a także przy uwzględnieniu specyfiki działania, utrzymać nazwę 8 Dywizji Obrony Wybrzeża. Pozostałe to Dywizje Zmechanizowane. W skład każdej zunifikowanej DZ powinny wchodzić trzy jednolite brygady zmechanizowane (BZ), pułk desantowo-szturmowy oraz oddziały specjalistyczne rodzajów wojsk i zabezpieczenia.

Każda BZ o jednolitej strukturze organizacyjnej powinna w obecnych uwarunkowaniach składać się, na wzór niemiecki, z dwóch batalionów czołgów i dwóch batalionów zmechanizowanych wyposażonych w BWP oraz z jednostek brygadowych w dotychczasowym lub zmodyfikowanym kształcie. W przyszłości BZ powinna, w swym zasadniczym członie bojowym, mieć cztery zunifikowane bataliony wyposażone w uniwersalne opancerzone wozy bojowe łączące w sobie walory czołgów i bojowych wozów piechoty.

Batalion powinien stać się jednocześnie zgrupowaniem taktycznym zdolnym do wykonywania wspólnych zadań z batalionem desantowo-szturmowym wydzielonym ze składu organicznej, dywizyjnej brygady desantowo-szturmowej.

Początkowo, ze względu na obecną rzeczywistość będą to bataliony czołgów i zmechanizowane. Można rozważać w okresie przejściowym, możliwość powrotu do struktur mieszanych, sprawdzonych w Bundeswehrze - mieszanych batalionów czołgów i zmechanizowanych. W naszej ocenie były to struktury funkcjonalne, ograniczały zmiany podporządkowania i zwiększały efektywność ogniową. Trudno jest znaleźć racjonalne uzasadnienia, dlaczego od tych struktur batalionowych odstępiono. Można je nazywać zgodnie z sugestiami Z.Ścibiorka, zgrupowaniami taktycznymi broni połączonych. Oprócz łączenia wysiłków pododdziałów czołgów i zmechanizowanych, wskazane jest dodać wysiłek formacji szturm powietrznego.

Projektowany do składu organicznego dywizji pułk desantowo-szturmowy powinien mieć w swym składzie trzy bataliony, przynajmniej - w pierwotnym składzie, po 12 śmigłowców uzbrojonych i kilku transportowych, w każdym z batalionów.

W okresie pokojowym, każdy z batalionów desantowo-szturmowych szkolił by się z określoną brygadą dywizji celem osiągnięcia odpowiedniego poziomu współdziałania podczas wykonywania zadań w wymiarze powietrzno-lądowym.

Skład organizacyjny elementów specjalistycznych - rodzajów wojsk dywizji powinien być kształtowany przez kompetentnych specjalistów, zgodnie z obecnym i prognozowanym rozwojem taktyki rodzajów wojsk.

4. KIERUNKI DOSKONALENIA BOJOWYCH WOZÓW OPANCERZONYCH

Na wstępie tego rozdziału, jako celowe uznano przedstawienie przesłanek uzasadniających podejmowanie wysiłków badawczych, uwzględniających dotychczasową wiedzę na temat perspektyw rozwojowych broni pancernej. Na podstawie poglądów prezentowanych w szerokim spektrum opracowań teoretycznych, wniosków i doświadczeń z konfliktów zbrojnych oraz odbywanych ćwiczeń stwierdzić można, że rozwój broni pancernej - jako podstawowych środków walki wojsk zmechanizowanych i pancernych jest merytorycznie uzasadniony. Rozwój ten wynika także z prognozy ewolucji działań taktycznych.

Nowoczesne armie świata, w tym również państwa sąsiadujące z Polską rozwijają (doskonałą) swą broń pancerną. Istnieją zatem podstawy aby sądzić, iż w perspektywie do ok. 2020 roku wojska lądowe swą wartość bojową w znacznej mierze będą opierały na wykorzystywaniu (użyciu) pododdziałów zmechanizowanych i pancernych wyposażonych w zmodernizowane czołgi, bojowe wozy piechoty, transportery opancerzone i raketowe niszczyciele celów opancerzonych, które otrzymają niezbędne wsparcie rozpoznawcze, przeciwlotnicze, artyleryjskie, inżynieryjno-saperskie i logistyczne.

Główne armie NATO określiły kierunki rozwoju bojowych wozów nowej generacji, które zakładają wyposażenie wojsk zmechanizowanych i pancernych w zunifikowane rodziny wozów gąsienicowych i kołowych, przystosowanych do zamontowania różnych rodzajów uzbrojenia i wyposażenia. Zostały podjęte też prace koncepcyjne nad rozwiązaniami modelowymi w USA, Wielkiej Brytanii, Francji i Niemczech. planowane są różne terminy ich zakończenia - od 2000 do 2005 roku.¹²

¹² Orłowski L., Szansa na optymalne uzbrojenie WP, Wojskowy Przegląd Techniczny i Logistyczny nr 3/94, s. 8.

Podstawowe tendencje rozwoju wszystkich kategorii broni pancernej dotyczą zwiększenia jakości (wartości) bojowej, co ma związek z większym niż dotychczas zagrożeniem ze strony broni przeciwpancernej (w tym raketowej) i taktyki trójwymiarowej walki powietrzno-łądowej. Doskonalenie (podwyższanie) jakości bojowej zmierza w kierunku zwiększania siły i celności ognia (bronia precyzyjna, optoelektronika), odporności i ruchliwości, a także gotowości i sprawności kierowania (dowodzenia). Mogą być one pozyskiwane drogą wprowadzania technik informatycznych, optoelektronicznych, automatyki, elektroniki oraz nowych materiałów i technologii.

Oprócz wymienionych ogólnych kierunków doskonalenia broni pancernej, zwłaszcza w zakresie ich możliwości bojowych, należy ponadto ciągle je sprzęgać z przeobrażeniami następującymi w taktyce.

Jako pierwotne należy uznawać zapotrzebowanie wynikające z wizji obrazu przyszłego pola walki kreślonego przez nowoczesną myśl wojskową i specjalistów operacyjno-taktycznych.

Pojawiające się tendencje rozwojowe broni pancernej nieustannie przybliżają możliwości taktyczno-techniczne bojowych wozów piechoty i czołgów. Dobitym tego przykładem jest MARDER-2 i BMP-3 oraz czołgi trzeciej generacji. Można więc z dużym prawdopodobieństwem prognozować, iż podstawowym środkiem walki w przyszłości będzie uniwersalny opancerzony wóz bojowy. Wejdzie on na wyposażenie jednolitych, mobilnych i funkcjonalnych jednostek tworzonych i dowodzonych zgodnie z teorią systemów przy wszechstronnym wykorzystywaniu optoelektroniki i techniki komputerowej.

Prognozowany uniwersalny wóz bojowy rozwiąże wiele trudnych obecnie problemów. Zaliczyć do nich można wprowadzenie jednolitej organizacji wojsk pozwalającej na wielowariantowe (wszechstronne) wykorzystywanie jednostek. Ułatwi to proces decyzyjny i podwyższy funkcjonalność dowodzenia. Z kolei rozwiązania techniczne oparte na wy-

mienialnych modułach pozwolą na wyposażanie wozu bazowego (konstrukcji zasadniczej) w różne zestawy uzbrojenia i urządzeń zabezpieczająco-wspomagających. Taką koncepcję modyfikacji wozów bojowych, w zarysach ogólnych, opracowano w Wojskowym Instytucie Techniki Pancernej i Samochodowej. Przedstawiona argumentacja racjonalnie uzasadnia słuszność proponowanego kierunku rozwoju wozów opancerzonych.

Wymienić tu można przede wszystkim możliwość szybkiego dostosowania produkcji do potrzeb, dzięki wariantowaniu modułowemu w połączeniu z konstrukcją zasadniczą. Podwozie bazowe może być wyposażane w trakcję gąsienicową lub kołową - zależnie od potrzeb. Mogą więc to być uniwersalne opancerzone wozy bojowe, wozy rozpoznawcze, dowodzenia, inżynieryjne, przeciwlotnicze, czy też zabezpieczenia logistycznego (zaopatrzenia materiałowego, techniczne, medyczne).

Wzrastający dynamizm działań taktycznych oraz eksponowanie wymiaru powietrzno-ładowego walki generują wysokie wymagania przed przyszłościowym uniwersalnym wozem bojowym. Dotyczy to przede wszystkim mechanizmów zapewniających niezawodność i skuteczność współdziałania między lądowymi zgrupowaniami taktycznymi a formacjami wykonującymi zadania w trzecim wymiarze, głównie jednostkami śmigłowców bojowych. Zasadniczym kierunkiem doskonalenia w tym zakresie powinno być zgrywanie manewru i ognia w określonym czasie i przestrzeni.

Przyszłościowy wóz bojowy powinien ponadto samodzielnie pokonywać przeszkody wodne (pływać) oraz być przystosowany do transportu powietrznego. Są to dwa problemy, które obecnie jest trudno rozwiązać przy jednoczesnym spełnieniu wielu innych wymagań, zwłaszcza w zakresie skutecznego opancerzenia i możliwości ogniowych. Zarysowuje się więc kierunek prac naukowo-badawczych, który w efekcie powinien wskazać na koncepcje zgodne z obecnymi wymaganiami.

Mając na uwadze kierunki rozwoju środków walki nowoczesnych armii świata, polski przemysł obronny, w miarę swych możliwości powinien określić cele bliższe i dalsze. Uruchomienie nowej linii technologicznej produkcji bojowego wozu piechoty lub czołgu powinno, oprócz potrzeb bieżących, uwzględniać możliwości wykorzystania zespołów (modułów) w uniwersalnym perspektywicznym wozie bojowym.

5. PRZEMIESZCZANIE

5.1. Cele i rozmach przemieszczeń

Dywizje mogą dokonywać przemieszczeń przed lub po wybuchu wojny. Najczęściej zamierzenia te wykonywane są w ramach operacyjnego rozwinięcia wojsk, zgodnie z celem pierwszym operacji.

CELEM przemieszczenia dywizji jest zajęcie określonego rejonu lub dokonanie jego zmiany w wyznaczonym terminie przy jednoczesnym zachowaniu gotowości do niezwłocznego wykonywania zadań planowych dla drugiego rzutu (lub nowych) całością sił lub przez tę część wojsk, która jest niezbędna do rozpoczęcia walki.

W pierwszej operacji obronnej, charakterystycznej dla początkowego okresu wojny, dywizja przemieszcza się do rejonu zgodnie z wyznaczonym jej miejscem i rolą w ugrupowaniu operacyjnym. Osiągnięcie gotowości do działań zależy od wielu czynników. Wymienić tu można miejsce dywizji w chwili otrzymania zadania (stała dyslokacja, rejon alarmowy lub inny) i jego odległość od wyznaczonego do zajęcia rejonu. Istotne znaczenie ma również oddziaływanie przeciwnika, zwłaszcza wykonującego uderzenia z powietrza.

W wypadku działań w ramach organicznego związku operacyjnego rozmach przemieszczeń drugorzutowej dywizji może być mniejszy od dywizji przewidzianych do pierwszego rzutu. Może ponadto mieć ona więcej czasu na osiągnięcie gotowości bojowej ze względu na przeważnie planowaną organizację walki bez styczności z przeciwnikiem.

Diametralnie odmienna może być sytuacja wówczas kiedy dywizja zostanie podporządkowana innemu związkowi operacyjnemu celem jego wzmocnienia. Zależnie od zagrożenia i koncepcji obrony, rozmach przemieszczenia może być znaczny i sięgać 300-600 km.

W wypadku tworzenia odwodu Naczelnego Wodza w wyznaczonych dywizji drugorzutowych, rozmach ich przemieszczeń do zaplanowanych rejonów może być mniejszy od uprzednio wymienionego wariantu, gdyż miejsce odwodu z zasady ma położenie centralne.

Należy ponadto mieć na uwadze inne, nietypowe sytuacje, w których dywizja będzie się przemieszczała. Może to być np. tworzenie doraźnych zgrupowań operacyjnych lub potrzeba ześrodkowania w rejonie zagrożonym desantem operacyjnym przeciwnika.

5.2. Sposoby przemieszczeń

Podstawowym sposobem przemieszczenia wojsk dywizji jest marsz. Może być ona też przewożona transportem kolejowym, powietrznym i wodnym.

Zależnie od możliwości sytuacji bojowej i czasu dokonywany jest wybór sposobu przemieszczenia. Może być on jednolity i mieszany.

Zważywszy na to, że pasy i obszary odpowiedzialności wojsk, w obecnych uwarunkowaniach obrony kraju, są znaczne a liczebność jednostek się zmniejsza, zapotrzebowanie na przemieszczenia mogą być duże. Ponadto nieuchronny jest ciągły wzrost dynamizmu działań taktycznych i operacyjnych. Wiąże się to z szybkim przemieszczaniem wojsk w newralgiczne rejon i obszary.

Marsz kolumn, czy też transport kolejowy, a tym bardziej wodny staje się zbyt wolny. Stąd transport powietrzny i organiczne formacje szturmowe powietrznego na śmigłowcach bojowych są obecnie przedmiotem szczególnego zainteresowania. Pozwalają one osiągać w krótkim czasie przewagę nad przeciwnikiem w wyznaczonym miejscu, zgodnie z zasadą ekonomii sił. Dostrzec więc można, iż specyfiką przemieszczeń dywizji może być ich charakter powietrzno-ładowy. Wystąpi zatem potrzeba dokonania podziału na zgrupowania zgodnie z ich możliwościami mobilnymi i przeznaczeniem. Dlatego też osiąganie gotowo-

ści bojowej w wyznaczonym rejonie może narastać sukcesywnie - w miarę przylotu i podchodzenia kolejnych zgrupowań. Jest to ważne w wypadku skrajnie ograniczonego czasu, gdyż pozwoli wprowadzać do walki najpierw formacje szturmowe powietrzne, po czym łączyć wysiłki ze zgrupowaniami przemieszczanymi po lądzie.

5.3. Sprawność przemieszczeń

Wiele przesłanek przemawia za tym, iż zaproponowany model dywizji o jednolitej strukturze organizacyjnej podwyższy sprawność jej przemieszczania, zwłaszcza podczas wykonywanych marszów i powietrznych przerzutów.

Prognozowany kierunek sukcesywnego przybliżania możliwości ogniowych, ale i taktyczno-technicznych czołgów i bojowych wozów piechoty, wskazują iż następować będzie zbliżanie również w możliwościach wykonywania marszów przez podstawowe jednostki bojowe dywizji. Dostrzegana możliwość stosowania jednego podwozia, a więc układu bieżnego w różnych typach sprzętu będącego na wyposażeniu dywizji pozwoli osiągać podobne parametry prędkości i możliwości pokonywania trudnego terenu.

W dalszej przyszłości, jeżeli zgodnie z prognozą, zostanie wyprodukowany uniwersalny wóz opancerzony, problem sprawności przemieszczeń sposobem marszy własnym transportem przestanie istnieć. Warto jednak mieć na uwadze technicznie ograniczone możliwości zwiększania prędkości jazdy. Są tu bariery określone w granicach 70-80 km/h. Jednocześnie zapotrzebowanie na szybkość przemieszczeń nieustannie rośnie. Pozostaje zatem rozważać różne warianty transportu powietrznego. Mogą tu być wykorzystywane środki przedzielane przez przełożonego, w sytuacjach znacznych przegrupowań. W sytuacjach wymagających przemieszczeń powietrznych na mniejszą skalę operatywne okazać się mogą proponowane organiczne formacje śmigłowcowe.

6. OBRONA I NATARCIE DYWIZJI

Wyodrębnienie i opisanie podstawowych rodzajów walki w sposób eksponujący zasady wiąże się z potrzebą przybliżenia tej problematyki jako tło do dostrzegania zwiększonej funkcjonalności dywizji w nowym jednolitym kształcie organizacyjnym. Wprawdzie nie wnosi ona istotnych zmian w przygotowaniu i prowadzeniu walki, to jednak wywiera istotny wpływ na podwyższanie efektywności w wykonywaniu zadań.

6.1. Działania obronne

W zależności od zamiaru prowadzenia działań i sposobu rozegrania walki obronę dzielimy na POZYCYJNĄ (stałą) i MANEWROWĄ (ruchową).

Na szczeblach taktycznych dominującą z zasady będzie obrona pozycyjna oparta o system ognia i zapór inżynieryjnych oraz naturalne przeszkody terenowe. Można więc dostrzec, że obrona pozycyjna w swej istocie priorytetowo traktuje opór. Nie jest to jednak opór polegający tylko na działaniach stabilnych, gdyż zawiera wiele elementów elastycznych i dynamicznych.

W obronie pozycyjnej dąży się do zatrzymania natarcia przeciwnika w obrębie pierwszej pozycji. Aby to osiągnąć musi być ona odpowiednio silna, dobrze rozbudowana pod względem inżynieryjnym, wsparta ogniowo, ubezpieczona i osłonięta przed uderzeniami z powietrza.

OBRONA MANEWROWA jest oparta na ruchliwości wojsk, ich aktywności oraz na uporczywej obronie ważnych obiektów i rejonów, których utrzymanie umożliwi skierowanie ruchu wojsk przeciwnika w pożądanym dla obrońcy kierunku. Jeżeli więc, dominującym elementem koncepcji rozegrania walki obronnej jest manewr, wówczas taką obronę nazywamy manewrową.

Obowiązujący obecnie Regulamin Działań Taktycznych dowiązuje obronę manewrową do szczebla operacyjnego i dzieli ją na trzy etapy: opóźnianie; zatrzymanie natarcia przeciwnika obroną pozycyjną i wykonanie zwrotu zaczepnego. Przewiduje się, że związek taktyczny, a tym bardziej oddział, mogą brać udział w poszczególnych etapach obrony manewrowej. Większy zakres tej obrony na szczeblach taktycznych może mieć miejsce w przypadku samodzielnego wykonywania zadań.

Obrona powinna być AKTYWNA i TRWAŁA, zdolna odeprzeć natarcie powietrzno-lądowych zgrupowań uderzeniowych przeciwnika. Są to podstawowe i nierozzerwalne ze sobą atrybuty współczesnej obrony. Aby obrona była skuteczna przypisuje się jej wiele różnych cech. Jednak wśród specjalistów wojskowych panuje zgodność co do tego, iż aktywność i trwałość są z nich najważniejsze. Stają się one coraz bardziej współzależne. Nie może być obrony trwałej bez jej aktywności. Rozbudowa inżynieryjna spełnia nadal istotną rolę w utrzymywaniu trwałości obrony, ale niekiedy wyjście spod uderzenia przeciwnika przedłuża żywotność obrońcy i utrzymuje gotowość do wykonywania kolejnych zadań. Z kolei możliwości aktywnego oddziaływania na przeciwnika dynamicznie wzrastają. Ogień i manewr jest skutecznie uzupełniany oddziaływaniem radioelektronicznym i ono może w przyszłości wywierać decydujący wpływ na końcowe rezultaty walki obronnej.

Warunki przechodzenia do obrony

Związek taktyczny może przechodzić do obrony w okresie zagrożenia wybuchem konfliktu zbrojnego lub podczas jego trwania. Istotne znaczenie może mieć charakter konfliktu - czy będzie to wojna na dużą skalę, czy też konflikt lokalny np. w ramach roszczeń terytorialnych - najbardziej obecnie prawdopodobny. Ważnym elementem są stosowane środki walki oraz sposób rozpoczęcia konfliktu.

Niewątpliwie najtrudniejsze warunki zaistnieją wówczas kiedy agresorowi uda się uzyskać zaskoczenie. Może wówczas powstać sytuacja, w której zajmowanie rejonów obrony i tworzenie jej systemu połączone będzie z prowadzeniem walki.

Korzystnym wariantem jest płynne zajmowanie przygotowanych wcześniej pasów (rejonów) obrony i osiąganie jej gotowości wraz z narastaniem zagrożenia.

Nowym elementem warunków przechodzenia do obrony jest podejmowanie wspólnych działań z jednostkami obrony terytorialnej, straży granicznej i formacjami pozamilitarnymi.

Bardzo trudne do przewidzenia mogą być warunki przechodzenia do niekonwencjonalnej obrony w ramach misji i akcji pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Równie dużą skalę trudności mogą przysporzyć warunki przechodzenia do obrony przez oddział wykonujący zadanie sił szybkiego reagowania, czy też odwodu Naczelnego Wodza.

Przeznaczenie, zadania i ugrupowanie bojowe dywizji

Dywizja zmechanizowana (DZ) może bronić się w pierwszym lub drugim rzucie operacyjnym, na głównym lub pomocniczym kierunku obrony. Niekiedy może bronić się samodzielnie, działać w pasie przesłaniania lub być w odwodzie.

Jest ona przeznaczona do zatrzymania natarcia przeciwnika i utrzymania zajmowanego pasa obrony lub opóźniania natarcia, a w razie włamania się przeciwnika w głąb obrony - stworzenia warunków do wykonania zwrotu zaczepnego.

DZ wyznacza się pas obrony o szerokości do 30-50 km. W wypadku przejścia do działań opóźniających określa się ich kierunek i rubież opóźniania.

Ugrupowanie bojowe dywizji składa się z elementów zasadniczych (stałych), do-
raźnie organizowanych i dodatkowych. Rozmieszczenie tych elementów powinno zapew-

niać potęgowanie przeciwdziałania nacierającym wojskom przeciwnika, swobodny manewr oraz wzajemną więź taktyczną.

Prowadzenie walki obronnej

W wyniku zebranych doświadczeń i analiz opracowań teoretycznych panuje zgodność co do tego, że w walce obronnej wyodrębnia się trzy okresy: walkę na przedpolach przedniego skraju obrony; walkę o utrzymanie przedniego skraju i pierwszej pozycji obrony i walkę w głębi pasa obrony.

W pierwszym z wymienionych okresów, gdy organizowany jest pas przesłaniania lub pozycja przednia, główny ciężar walki przejmują pododdziały zmechanizowane i czołgów. Ich zadaniem jest opóźnianie i osłabianie natarcia przeciwnika oraz wprowadzanie jego sił w rejony zaplanowane do intensywnego rażenia ogniowego. Wymaga to podejmowania operatywnych działań manewrowych i uzgodnionych, powietrzno-łądowych uderzeń ogniowych.

W walce o pierwszą pozycję obrony priorytetową rolę odgrywają czołgi i bojowe wozy piechoty. Ich ogień do nacierających środków opancerzonych przeciwnika jest decydujący w jego zatrzymaniu. W wypadku włamania się zgrupowań pancernozmechanizowanych mają możliwość podejmowania całego spektrum aktywnych działań mających na celu zatrzymanie natarcia. Zaliczyć do nich należy: walkę ogniową i manewr między pozycjami; walkę na pozycjach ogniowych w różnych konfiguracjach składu organizacyjnego; walkę na pozycjach ryglowych oraz wykonywanie zwrotów zaczepnych o zróżnicowanej sile i głębokości uderzeń.

Prowadzenie walki obronnej w obecnych uwarunkowaniach i w przyszłości będzie miało charakter powietrzno-łądowy. Wymagane więc może być łączenie wysiłków zgrupowań lądowych wyposażonych w czołgi i bojowe wozy piechoty z formacjami szturm

powietrznego, zwłaszcza w działaniach dynamicznych - charakterystycznych dla obrony manewrowej.

6.2. Natarcie dywizji

Miejsce i rola związku taktycznego w natarciu

Zgodnie z obecną doktryną obronną, zwłaszcza jej częścią militarną, nie przewidujemy działań zaczepnych za granicami naszego kraju. Wyjątkiem od tej zasady może być wypełnianie zadań w ramach misji pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych, jednak mogą to być jedynie epizody o charakterze zaczepnym.

Biorąc pod uwagę prognozy i prowadzone ciągłe oceny możliwych zagrożeń, wnioskować można, iż najbardziej prawdopodobnym wariantem jest lokalny konflikt zbrojny w ramach roszczeń terytorialnych. Mogłoby wówczas dojść do operacji obronnej wzmocnionego korpusu.

W ramach tej operacji przewidujemy wykonywanie zwrotów zaczepnych w postaci kontrataków siłami wzmocnionych oddziałów i przeciwuderzenia siłami drugorzutowego związku taktycznego. Jest to wariant, w którym zakładamy znaczne prawdopodobieństwo zatrzymania natarcia przeciwnika i w drugiej fazie operacji odrzucenie go działaniami zaczepnymi za granice kraju.

Nie można wykluczać strategicznej operacji obronnej przeciwko jednemu z mocarstw. Wówczas trudno będzie stworzyć warunki do wykonywania skutecznych zwrotów zaczepnych. Jednak mimo zakładanej wielokrotnej przewadze przeciwnika przewidujemy wykonywanie zwrotów zaczepnych o ograniczonych celach. Mogą to być kontrataki i przeciwuderzenia podejmowane w ramach manewrowych operacji obronnych, przeciwuderzenia strategiczne siłami korpusu lub dwóch związków taktycznych, przeciwuderzenie odwodem Naczelnego Wodza z udziałem np. sił szybkiego reagowania.

Materiały źródłowe wskazują na możliwość przejścia do przeciwnatarcia. Polega ono na jednoczesnym lub kolejnym wykonywaniu uderzeń na kilku kierunkach, zasadniczymi siłami, na szerokim froncie. Ma ono wymiar operacyjno-strategiczny.

Trudno jest jednak dokonać rzeczowej argumentacji uzasadniającej możliwość przejścia do przeciwnatarcia w wariacie wojny z mocarstwem.

W uogólnieniu stwierdzić można, że związek taktyczny (oddział) nacierać może w ramach zwrotów zaczepnych. Przede wszystkim mogą to być kontrataki siłami oddziału i przeciwwuderzenia jednym lub kilkoma związkami taktycznymi. Zależnie od koncepcji rozegrania bitwy związek taktyczny może nacierać w pierwszym rzucie operacyjnym, na głównym lub pomocniczym kierunku. Może też występować jako drugi rzut wprowadzany celem potęgowania uderzenia. Podobnie umiejscowiony może być oddział w natarciu związku taktycznego.

Cel i istota natarcia

Cel natarcia osiąga się przez: rażenie przeciwnika, wykonywania zdecydowanego uderzenia w głąb jego ugrupowania, rozbicie wojsk i zajęcie ważnych obiektów i rejonów (rubieży).

Natarcie związku taktycznego (oddziału) polega na powietrzno-lądowym ruchu wojsk do przodu, do rubieży wyznaczonej zadaniem. Ruch ten wyzwalany jest rażeniem przeciwnika różnymi środkami i sposobami, zwłaszcza uderzeniami ogniowymi.

Tylko przez natarcie można odzyskać utracony (zajęty przez przeciwnika) teren i odtworzyć pierwotne położenie w granicach państwa.

O ostatecznych efektach natarcia decydują pododdziały i oddziały wyposażone w czołgi i bojowe wozy piechoty nowych generacji. Wykorzystują one skutki rażenia i dynamicznymi działaniami na kierunkach opanowują wyznaczony teren.

Ugrupowanie bojowe

W natarciu związku taktycznego (oddziału) ugrupowanie bojowe składa się z następujących elementów: pierwszy rzut; drugi rzut; (niekiedy trzeci rzut); oddział (pododdział) artylerii; oddział (pododdział) przeciwlotniczy; elementy rozpoznania; elementy walki radioelektronicznej i działań psychologicznych; odwód przeciwpancerny; oddział zaporowy; oddział torujący (grupa torująca); odwody innych rodzajów wojsk (inżynieryjny, przeciwchemiczny); oddziały (pododdziały) i urządzenia logistyczne.

Doraźnie mogą być organizowane: oddział wydzielony; oddział rajdowy; taktyczny desant powietrzny i grupa desantowoszturmowa.

Rzuty bojowe tworzą zgrupowania taktyczne. Nazwa ta jest adekwatna do mieszanego składu tworzonych zgrupowań do wykonywania zadań w natarciu. W ich skład wchodzi pododdziały czołgów, bojowych wozów piechoty, samobieżnych środków przeciwlotniczych i artyleryjskich. Zgrupowania lądowe łączą swe wysiłki z formacjami szturmami powietrznego.

Doraźnie tworzone elementy ugrupowania bojowego wykonujące zadania również w wymiarze powietrzno-lądowym wykorzystują śmigłowce przydzielone przez przełożonego. Jest to znaczne utrudnienie, które wymaga nowych organizacyjnych rozwiązań. Wskazane jest aby np. wzorem dywizji amerykańskich, włączyć do składu organizacyjnego związku taktycznego oddziału śmigłowców bojowych i transportowych. Jest to zabieg niezbędny jeżeli chcemy być partnersko traktowani przez armie krajów rozwiniętych.

Przy takim rozwiązaniu, tworzenie elementów szturmami powietrznego i desantów z ograniczonych pododdziałów podwyższało by ich sprawność organizacyjną i skuteczność bojową.

Obecne tendencje rozwojowe działań bojowych pozwalają prognozować dalszy dynamiczny rozwój elementów działających w wymiarze powietrzno-lądowym. Tworzone

są już np. powietrzno-lądowe odwody przeciwpancerne, śmigłowcowe oddziały zaporowe czy też elementy zaopatrywania drogą powietrzną (np. tworzenie wysuniętych baz zaopatrywania w natarciu podczas wojny w rejonie Zatoki Perskiej).

W dalszej perspektywie przewiduje się możliwe zorganizowanie formacji śmigłowcowych lub wojsk śmigłowcowych. Pododdziały i oddziały tych wojsk wyposażone by były w śmigłowce bojowe i transportowe jako środki do przemieszczeń i walki.

Zadania bojowe i prowadzenie natarcia

Zasadniczym wariantem natarcia związku taktycznego jest przejście do niego z marszu po podejściu z głębi, po uprzednim zajęciu rejonu wyjściowego. Jako klasyczne należy przyjąć natarcie z przełamaniem obrony przeciwnika z zadaniem dwustopniowym - bliższym i dalszym (dnia).

Do natarcia można ponadto przechodzić z marszu bez zajmowania rejonu wyjściowego oraz z bezpośredniej styczności z przeciwnikiem, z położenia obronnego lub po zlurowaniu wojsk prowadzących walkę obronną. Natarcie może zaczynać się przełamaniem lub pokonaniem, a zadania mogą być dwustopniowe lub niekiedy trzystopniowe - bliższe, dalsze i dnia.

W wymienionym wcześniej wariantcie natarcia z rejonu wyjściowego, rozpoczyna się ono marszem zbliżania do rubieży ataku oddalonej średnio od 20 do 40 km. Odpowiednio wcześniej wyprowadzona jest artyleria celem osiągnięcia gotowości do wykonywania zadań ogniowego zabezpieczenia podejścia zgrupowań uderzeniowych.

W pierwszym rzucie do natarcia związku taktycznego przechodzą najczęściej dwa oddziały (brygady) zmechanizowane, dwoma wzmocnionymi batalionami (zgrupowaniami taktycznymi) każdy. Korzystnym wariantem jest wyznaczenie oddzielnych (samodzielnych) dróg dla każdego z batalionów pierwszorzutowych. Nie ma wówczas po-

trzeby rozwijania wojsk w kolumny batalionowe, ułatwia to marsz i dowodzenie w tym niezwykle ważnym okresie natarcia.

Atak pierwszej pozycji przeciwnika może odbywać się w jednolitym pancernym lub mieszanym ugrupowaniu. W pierwszym przypadku w pierwszej linii nacierają czołgi, w drugiej 100-200 m za nimi bojowe wozy piechoty, a w trzeciej samobieżne środki przeciwlotnicze. Natomiast w mieszanym ugrupowaniu układ linii jest podobny lecz piechota po opuszczeniu pojazdów naciera przed bojowymi wozami lub ma je w swym szyku.

Zadanie bliższe oddziału polega na rozbiciu pierwszej pozycji obrony przeciwnika, zadanie dalsze - na rozbiciu drugiej jego pozycji i opanowaniu rubieży bezpośrednio za rejonem obrony jego pierwszorzutowego oddziału (brygady).

Zadanie dalsze oddziału pokrywa się z zadaniem bliższym związku taktycznego i sięga na głębokość ok. 15 km.

Zadanie dalsze (dnia) związku taktycznego polega na rozbiciu sił głównych drugorzutowego oddziału przeciwnika (rozbicia trzeciej, a niekiedy czwartej pozycji) i opanowania rubieży za rejonem jego obrony - czyli na głębokości obrony jego pierwszorzutowego związku taktycznego. Głębokość ta może sięgać do 30 km.

Jeżeli zadanie związku taktycznego jest trzystopniowe to głębokości zadania bliższego i dalszego pokrywają się z zadaniami oddziału.

Na czterokilometrowym odcinku przełamania przeważnie atakują siły ośmiu wzmocnionych kompanii - po dwie z czterech pierwszorzutowych zgrupowań batalionowych. Jednocześnie z atakiem lądowym wykonywane są uderzenia z powietrza przez śmigłowce bojowe znad ugrupowania nacierających czołgów i BWP.

Po rozbiciu czołowych punktów oporu przeciwnika, rozmieszczonych na przednim skraju i jego pierwszej pozycji, oddziały pierwszorzutowe kontynuują natarcie w głąb ugrupowania obronnego. W tym okresie natarcia należy się liczyć z narastającym oporem

przeciwnika na kolejnych rubieżach terenowych oraz dążeniem do ograniczania rejonu włamania.

Rutynową reakcją strony przeciwnej może być zwrot zaczepny mający na celu likwidację rejonu włamania. Dlatego też nacierający związek taktyczny (oddział) może być zmuszony do odpierania kontrataku. Wybór wariantu wykonania tego zadania zależy od wielu czynników, z których do najważniejszych należy zaliczyć siłę przeciwnika, możliwości wojsk własnych i warunki terenowe.

Najczęściej kontratak odpierany jest z miejsca na dogodnej rubieży terenowej. Można też wybrać wariant obronno-zaczepny, czy też podjęcia ryzykownej próby rozbicia przeciwnika w boju spotkaniowym.

Nacierając z głębi obrony zgrupowaniami taktycznymi na kierunkach, związek taktyczny dąży do opanowania z marszu kolejnych rubieży terenowych.

Decydującym zamierzeniem jest wybór miejsca i czasu oraz wprowadzenie do walki drugorzutowego oddziału. Ma to miejsce przeważnie po wykonaniu zadania bliższego, na kierunku głównego uderzenia związku taktycznego. Istotną rolę powinny w tym okresie odgrywać śmigłowce bojowe, łączące swe uderzenia z ogniem lądowego zgrupowania.

Ważne obiekty przeciwnika powinny być rozbijane działaniem grup desantowo-szturmowych, które przy zastosowaniu różnych dynamicznych form walki powietrzno-lądowej i po wykonaniu zadań, wracają do ugrupowania związku taktycznego.

Nadal dużą uwagę przywiązuje się do walki oddziałów wydzielonych i desantów powietrznych. Doświadczenia z ćwiczeń potwierdzają dużą skuteczność łączenia wysiłków tych dwóch elementów ugrupowania bojowego działających w wymiarze powietrzno-lądowym.

W głębi obrony przeciwnika, po wykonaniu zadania bliższego, może dojść do boju spotkaniowego z podchodzącymi jego odwodami. Zależnie od siły odwodu, w tej formie natarcia może brać udział całość lub część sił związku taktycznego. Przyjęta koncepcja rozegrania boju spotkaniowego jest najczęściej świadectwem faktycznych umiejętności dowódcy. Doświadczenia uczą, że ten kto potrafi przejąć i utrzymać inicjatywę wygrywa.

Jeżeli obrona przeciwnika została przełamana a sukcesywnie wprowadzane do walki elementy ugrupowania bojowego uzyskują powodzenie wówczas wojska przechodzą do pościgu. Jego zakończenie następuje po rozbiciu zasadniczego zgrupowania obronnego przeciwnika i opanowaniu rubieży nakazanej w zadaniu.

7. KIERUNKI PRZEOBRAŻEŃ W DZIAŁANIACH TAKTYCZNYCH DYWIZJI

Zasadniczy wpływ na kształtowanie się kierunków przeobrażeń pola walki ma postęp naukowo-techniczny i wykorzystywanie tych możliwości w działaniach wojsk. Oprócz wymienionych tendencji przenoszenia środowiska walki w trzeci wymiar, możliwy jest dynamiczny rozwój broni precyzyjnego, powierzchniowego i elektronicznego rażenia. Wiele przesłanek wskazuje na to, iż będą one w przyszłości odgrywały znaczącą rolę w zasadniczych rodzajach walki. Jednocześnie przedmiotem rozważań specjalistów wojskowych staje się możliwy perspektywiczny układ proporcji między wymiarem powietrznym i lądowym. Jednak doświadczenia z przebiegu konfliktów zbrojnych ostatniego okresu (Afganistan, Falklandy, Zatoka Perska, Jugosławia, Czeczenia) i wnioski z prowadzonych ćwiczeń oraz wyniki badań problematyki operacyjno-taktycznej dowodzą, że w dalszej perspektywie o ostatecznych wynikach walk i bitew decydować będą zgrupowania wojsk pancerno-zmechanizowanych wykonujących zadania na lądzie. Dlatego też oceniać można, że zgrupowania te zachowują swe priorytetowe znaczenie, przy jednoczesnym sukcesywnym wzroście znaczenia wymiaru powietrznego wyrażającego się zwłaszcza rozwojem sił szturmowych powietrznego.

Zgodnie z ogólnymi tendencjami armii krajów rozwiniętych może następować zmniejszanie się stanów sił i środków w oddziałach i związkach taktycznych. Mniejsze, wysoko mobilne, dynamiczne formacje mogą być przygotowane i dostosowane do wykonywania wielowariantowych zadań obronnych i zaczepnych. Nowe generacje uzbrojenia i sprzętu pozwolą podwyższyć możliwości potencjału bojowego a postępujące uzawodowienie zwiększy profesjonalizm a więc i skuteczność podejmowanych działań.

Istotną rolę w przeobrażeniach pola walki odegrają rozbudowywane formacje obrony terytorialnej, z którymi oddziały i związki taktyczne będą współdziałały. Zgodnie z obecną koncepcją ich tworzenia i użycia przewiduje się powierzenie tym jednostkom szeregu odpowiedzialnych zadań realizowanych w ramach działań taktycznych. Predysponowane są one zwłaszcza do działań w warunkach szczególnych. A więc tam gdzie użycie jednostek liniowych jest niecelowe lub niemożliwe. Siła wojsk obrony terytorialnej m.in. polega na tym, że wykonywanie przez nie zadań odbywało się będzie z zasady w tych rejonach (obszarach), z których wywodzą się (zamieszkują) stany osobowe jednostek.

W rejonach i pasach działań oddziałów i związków taktycznych znajdują się podporządkowane zgrupowania obrony terytorialnej, z którymi trzeba będzie efektywnie współpracować i powierzać zadania zgodne z ich możliwościami i przeznaczeniem.

W przeobrażeniach przyszłego pola walki należy dostrzegać istotny problem ludności i obiektów cywilnych. Dotyczy to zwłaszcza organizowania sprawnej ewakuacji ludności z rejonu walk oraz optymalne wykorzystywanie obiektów przystosowanych do celów wojskowych. Problem ten z największym natężeniem wystąpić może w pasach i rejonach obrony strefy nadgranicznej w początkowym okresie wojny.

Nowym zjawiskiem mogącym wystąpić na przyszłym polu walki są spodziewane efekty zagrożeń ekologicznych. Ocenia się, że awarie w dużych zakładach przemysłowych zwłaszcza chemicznych, powstałe w wyniku działań zbrojnych, mogą spowodować groźne skażenia znacznych obszarów. Należy też się liczyć z możliwością awarii elektrowni atomowych sąsiednich państw, które jak wiemy, mogą mieć miejsce nawet w okresie pokoju. Wymienione uwarunkowania mogą więc wywierać istotny wpływ na przygotowanie i prowadzenia działań taktycznych.

Należy też być przygotowanym na wariant niepomysłnego przebiegu operacji obronnej, w wyniku którego część wojsk może się znaleźć na terenach zajętych przez prze-

ciwnika (w sposób niezamierzony lub zamierzony). Przewiduje się wówczas podejmowanie działań nieregularnych przez zgrupowania taktyczne forowane z wojsk operacyjnych, obrony terytorialnej i sił pozamilitarnych. Do tego typu działań przywiązuje się obecnie dużą uwagę, uznając je w wysoce dynamicznych walkach i bitwach, za bardzo prawdopodobne. Muszą więc one być uwzględniane, tak w okresie przygotowania, jak i podczas realizacji zamierzonych celów.

Całkowicie nowym elementem działań taktycznych jest udział zgrupowań wojsk w różnym składzie w misjach zleconych przez Organizację Narodów Zjednoczonych. Doświadczenia zebrane na przestrzeni ostatnich lat z tego typu działań przez kontyngenty wydzielone z naszych Sił Zbrojnych jak i innych armii dowodzą, że zakres zadań będzie ulegał poszerzeniu, a wymagany poziom wyszkolenia wojsk musi być możliwie najwyższy. Tak wysokie wymagania wyływają z często trudnych uwarunkowań w rejonach i obszarach prowadzonych akcji oraz trudnych do przewidzenia reakcji antagonistycznych stron konfliktu.

W wymienionych sytuacjach bojowych i losowych mogą wykonywać zadania zgrupowania taktyczne wydzielone z dywizji o jednolitej strukturze organizacyjnej. Można przewidywać, iż funkcjonalne struktury, przy odpowiednim wyszkoleniu wojsk, podwyższą efektywność wykonywanych zamierzeń, przeważnie o charakterze powietrzno-lądowym.

ZAKOŃCZENIE

W wyniku przeprowadzonych badań, których rezultaty zostały opisane i przedstawione w rozdziałach niniejszego studium taktycznego, autor utwierdził się w przekonaniu, iż cel pracy, główny problem badawczy i wynikające z niego problemy szczegółowe, były sformułowane trafnie, zgodnie z obecnym i przyszłościowym zapotrzebowaniem. Przyjęta procedura badawcza pozwoliła podjąć wszechstronne działania zmierzające do określenia stosownych rozstrzygnięć. Przy obecnych możliwościach sprawdzenia prawdziwości hipotezy roboczej, autor uważa, że uzyskany rezultat badawczy odpowiada warunkom wymaganym w odniesieniu do hipotezy naukowej. Można zatem stwierdzić, że założony cel główny studium, który zakładał wzbogacenie teorii taktyki wojsk lądowych o wizje i koncepcje podwyższające efektywność działań taktycznych zunifikowanej dywizji o jednolitej strukturze organizacyjnej, został osiągnięty w stopniu zadowalającym.

Jak w większości prac o charakterze naukowym pojawiło się i pozostało szereg wątpliwości, które powinny być w przyszłości wyjaśnione. Zaliczyć do nich należy brak skonkretyzowanego obrazu, roli i miejsca wojsk lądowych w systemie obronnym państwa i w wypadku ich włączenia, w strukturach NATO. Wątpliwości budzić mogą również, często rozbieżne, wizje organizacyjne na szczeblach taktycznych. Trudne do przewidzenia są także sytuacje operacyjno-taktyczne, bojowe i środowiskowe, w których będą wykonywały swe zadania elementy ugrupowania bojowego przyszłych dywizji. Zarysowuje się też pewna antynomia między dynamicznie rozwijającymi się działaniami bojowymi w wymiarze powietrzno-lądowym, zamiarami włączenia do etatowych struktur organizacyjnych dywizji formacji szturmowej powietrznej a ograniczeniami wynikającymi z porozumień międzynarodowych, podwyższających bezpieczeństwo europejskie.

Wymienione wątpliwości stanowią mogą podstawy do podjęcia naukowych prac rozstrzygających w ważnych ogniwach systemu bezpieczeństwa państwa.

SPIS TREŚCI

	Strona
W S T Ę P	2
1. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE	4
1.1. Przedmiot i cel badań	4
1.2. Problemy i hipotezy	5
1.3. Metody i teren badań	7
1.4. Funkcje i cechy nauki w procedurze badawczej	9
2. UWARUNKOWANIA I ZAŁOŻENIA OGÓLNE DZIAŁAŃ TAKTYCZNYCH DYWIZJI	11
3. ZMIANY I UNIFIKACJA STRUKTUR ORGANIZACYJNYCH DYWIZJI	16
3.1. Uwagi ogólne	16
3.2. Przeobrażenia w strukturach organizacyjnych dywizji	17
3.3. Poglądy na zmiany strukturalne wojsk lądowych	20
3.4. Koncepcja organizacyjna dywizji w jednolitej strukturze organizacyjnej	25
4. KIERUNKI DOSKONALENIA BOJOWYCH WÓZÓW OPANCERZONYCH	28
5. PRZEMIESZCZANIE	32
5.1. Cele i rozmach przemieszczeń	32
5.2. Sposoby przemieszczeń	33
5.3. Sprawność przemieszczeń	34
6. OBRONA I NATARCIE DYWIZJI	35
6.1. Działania obronne	35
6.2. Natarcie dywizji	39
7. KIERUNKI PRZEOBRAŻEŃ W DZIAŁANIACH TAKTYCZNYCH DYWIZJI	46
ZAKOŃCZENIE	49
LITERATURA	51
WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW	54

LITERATURA

1. Brzostek W., Huzarski M., Wstępna ekspertyza operacyjno-taktyczna koncepcji lądowego pojazdu bojowego, Warszawa 1993.
2. Chocha B., Rozważania o sztuce operacyjnej, Warszawa 1984.
3. Chocha B., Rozważania o taktyce, Warszawa 1982.
4. Dęga Cz., Uzbrojenie i pole walki wojsk lądowych do 2020 roku, Warszawa 1995.
5. Działania taktyczne wojsk lądowych, Warszawa 1992 i 1995.
6. Działania operacyjne wojsk lądowych, Warszawa 1992.
7. Galewski Z., Współdziałanie na polu walki, Warszawa 1993.
8. Galewski Z., Czynniki powodzenia we współczesnej walce, Warszawa 1986.
9. Huzarski M., Obrona związku taktycznego, Warszawa 1993.
10. Huzarski M., Powietrzno-lądowe natarcie związku taktycznego, Warszawa 1993.
11. Huzarski M., Założenia ogólne działań taktycznych, obrona i natarcie oddziału, Warszawa 1995
12. Huzarski M., Natarcie związku taktycznego (oddziału) w wymiarze powietrzno-lądowym oraz koncepcja użycia sił szybkiego reagowania, Warszawa 1995.
13. Huzarski M., Możliwości bojowe, zasady użycia oraz sposoby działania dywizji zmchanizowanej o jednolitej strukturze organizacyjnej (DZ-89), Warszawa 1990.
14. Huzarski M., Kaczmarek W., Podstawy działań taktycznych, obrona i natarcie brygady, Warszawa 1996.
15. Jakubczak R., Marczak J., Obrona terytorialna - nowy element systemu militarnego RP, Warszawa 1996.
16. Kajetanowicz J., Bojowe wozy piechoty, Warszawa 1995.
17. Kołodziejczak B., Co będzie jutro?, Warszawa 1980.
18. Kaczmarek W., Ścibiorek Z., Przyszła wojna - jaka?, Warszawa 1996.

19. Koziej S., Podstawy sztuki wojennej, Warszawa 1992.
20. Koziej S., Podstawowe problemy działań powietrzno-ładowych, Warszawa 1993.
21. Koziej S., Refleksje nad współczesną taktyką, Myśl Wojskowa 8/1986.
22. Koziej S., Rajdy bojowe, Warszawa 1987.
23. Nowa Technika Wojskowa, 9/92, 2/93, 2-3/94.
24. Nożko K., Walka o przewagę, Warszawa 1993.
25. Nożko K., Sztuka tworzenia przewagi w systemie obrony RP, Warszawa 1994.
26. Orłowski L., Szansa na optymalne uzbrojenie WP, WPTiL nr 3/1994.
27. Polityka bezpieczeństwa i siły zbrojne Niemiec, Warszawa 1995.
28. Przebieg oraz doświadczenia i wnioski z wojny w Zatoce Perskiej, Warszawa 1991.
29. Projekt wstępny nowego polskiego czołgu, Gliwice 1992.
30. Ratajewski J., Elementy naukoznawstwa i główne kierunki rozwoju nauki europejskiej, Katowice 1993.
31. Regulamin Działań Taktycznych, Cz. I i II, Warszawa 1994.
32. Ścibiorek Z., Obrona związku taktycznego (oddziału), Warszawa 1993.
33. Ścibiorek Z., Rozważania o obronie, Warszawa 1994.
34. Ścibiorek Z., Działania opóźniające, Warszawa 1996.
35. Ścibiorek Z., Działania powietrzno-ładowe, Myśl Wojskowa nr 3/1996.
36. Ścibiorek Z., Możliwe zmiany struktur organizacyjnych wojsk lądowych, Myśl Wojskowa nr 1/1996.
37. Wojska lądowe Bundeswehry, PWL nr 10/1996.
38. Witkowski I., Lekkie i średnie opancerzone wozy bojowe, Warszawa 1993.
39. Witkowski I., Czołgi 94, Warszawa 1994.
40. Wójcik T., Rozważania o współczesnym natarciu, Warszawa 1987.

41. Wymagania pola walki i tendencje rozwojowe bojowych wozów piechoty, Warszawa 1992.
42. Wyszczelski L., Zarys historii polskiej myśli wojskowej do 1939 r., Warszawa 1986.
43. Vademecum uzbrojenia sił zbrojnych krajów WNP, Warszawa 1992.
44. Zajdziński W., Siły szybkiego reagowania, Warszawa 1996.
45. Zieliński J., Siły zbrojne sąsiadów Polski, Warszawa 1993.

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW

1. Kwestionariusz do przeprowadzenia wywiadów z ekspertami.
2. Sprawozdanie z analizy dokumentów oceniających wyniki badań prowadzonych podczas ćwiczeń w Siłach Zbrojnych RP w latach 1990-96.
3. Model organizacyjny dywizji niemieckiej.
4. Model organizacyjny brygady niemieckiej.
5. Model organizacyjny dywizji o jednolitej strukturze organizacyjnej.
6. Elementy ugrupowania bojowego zunifikowanej dywizji w obronie (wariant)
7. Natarcie zunifikowanej dywizji z marszu (wariant)
8. Powietrzno-lądowy charakter zadań w natarciu związku taktycznego (wariant)

KWESTIONARIUSZ

do przeprowadzenia wywiadów z ekspertami

I. TEMAT: DZIAŁANIA TAKTYCZNE ZUNIFIKOWANEJ DYWIZJI O JEDNOLITEJ STRUKTURZE ORGANIZACYJNEJ

II. CEL: ZEBRAĆ I NAUKOWO OPRACOWAĆ OPINIE EKSPERTÓW-TEORETYKÓW WOJSKOWYCH NA TEMAT STUDIUM

III. TEREN: Sztab Generalny WP - Zarząd III, Śląski i Warszawski Okręg Wojskowy - Oddziały Szkolenia Bojowego, Wyższa Szkoła im. T.Kościuszki - Katedra Taktyki, Akademia Obrony Narodowej - Wydział Strategiczno-Obronny, Katedra Organizacji i Mobilizacji Wojsk, Wydział Wojsk Lądowych, Katedra Rozpoznania Wojskowego i Armii Obcych.

IV. ZAKRES PROBLEMOWY

Katedra Taktyki ogólnej prowadzi badania mające na celu przedstawienie prognozy rozwoju działań taktycznych dywizji po ujednoczeniu jej struktur organizacyjnych. W związku z tym Uprzejmie Proszę Panów o wyrażenie swoich opinii dotyczących następujących kwestii - problemów wyrażonych w postaci następujących pytań:

1. Jakie uwarunkowania wywierają największy wpływ na przyszłe działania taktyczne dywizji?

2. Jaka struktura dywizji podwyższa jej funkcjonalność, czy obecnie wprowadzana ze zróżnicowaniem brygad na BZ i BPanc, czy jednolita struktura organizacyjna?

3. W jakim kierunku zmierzać będzie rozwój środków opancerzonych, czołgów i bojowych wozów piechoty?

4. Jaki wpływ może wywierać jednolita struktura dywizji na jej efektywność w podstawowych rodzajach walki?

5. Jakie mogą być ogólne prognozy dalszych przeobrażeń strukturalnych dywizji i ich wpływu na charakter działań taktycznych?

UOGÓLNIONE WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

OPINII EKSPERTÓW

Ad.1. Do uwarunkowań wywierających największy wpływ na działania taktyczne dywizji zaliczono: ocenę możliwych zagrożeń agresją przeciwnika; postęp naukowo-techniczny i przeobrażenia pola walki; uwarunkowania wewnętrzne, zwłaszcza koncepcje obronne państwa i jego możliwości ekonomiczne oraz nowe zadania wynikające z przyjmowanych zobowiązań mających doprowadzić do integracji ze strukturami NATO.

Ad.2. Dostrzegano i doceniano wagę ujemnych i pozytywnych stron obu rozwiązań organizacyjnych. Ze względu na obecną rzeczywistość wskazano na potrzebę podwyższania funkcjonalności organizacyjnej w obecnym jej kształcie. Mając na uwadze perspektywiczne kierunki rozwojowe eksperci wskazywali na potrzebę standaryzacji sprzętu i ujednoczenie struktur organizacyjnych dywizji przy włączeniu jej składu etatowego formacji szturmowej i transportu powietrznego.

Ad.4. Prace nad nowymi generacjami czołgów i bojowych wozów piechoty świadczą o wieloletniej jeszcze żywotności formacji pancernych i zmechanizowanych. Walory taktyczno-techniczne nowoczesnych czołgów i bojowych wozów piechoty systematycznie zmniejszają różnice w ich możliwościach bojowych. Wymienione zjawisko wskazuje na możliwość skonstruowania w dalszej perspektywie czasowej uniwersalnego opancerzonego wozu bojowego łączącego w sobie wszelkie walory wymienionych wyżej środków walki.

Ad.4. Jest to problem rozległy i wymagający badań podczas praktyki ćwiczebnej wojsk. W kwestiach szczegółowych dostrzegano przede wszystkim korzystne warunki, sprzyjające sprawnemu tworzeniu elementów ugrupowania bojowego, tak w działaniach obronnych jak i zaczepnych. Znacznemu podwyższeniu może ulec efektywność wykonywanych zadań, przy tworzeniu powietrzno-lądowych zgrupowań taktycznych organizowanych z etatowych środków dywizji.

Uproszczony zostanie proces decyzyjny, sprzyjający przyjmowaniu wielowariantowych koncepcji przy rozwiązywaniu problemów taktycznych.

Ad.5. Ogólny kierunek zmian strukturalnych może być utrzymany, jednak mogą pojawić się nowe kwestie, które obecnie są trudne do przewidzenia. Standaryzacja i lekkość struktur zapewniająca ich operatywność w wymiarze powietrzno-lądowym były najczęściej wymieniane. W charakterze działań taktycznych mogą pojawić się nowe elementy związanych przede wszystkim z bardzo zróżnicowanymi zadaniami, które mogą wynikać z nowego układu sił polityczno-militarnych.

SPRAWOZDANIE

z analizy dokumentów oceniających wyniki badań
prowadzonych podczas ćwiczeń w Siłach Zbrojnych RP
w latach 1990-1996

I. WYSZCZEGÓLNIENIE DOKUMENTÓW

1. Wyniki badań prowadzonych podczas ćwiczeń w SZ RP w latach 1990-1992.
2. Wyniki badań prowadzonych podczas ćwiczeń w SZ RP w 1993 roku.
3. Uwagi dotyczące planowania, organizacji i wykorzystania wyników badań prowadzonych podczas ćwiczeń w latach 1993-94.
4. Sprawozdanie z badań prowadzonych podczas ćwiczeń w Siłach Zbrojnych RP w roku 1994.
5. Zbiorcze zestawienie wyników badań prowadzonych podczas ćwiczeń w roku 1995.
6. Badania prowadzone podczas ćwiczeń w roku 1996.

II. WNIOSKI Z ANALIZY DOKUMENTÓW

Problemem oceny efektywności działań bojowych zunifikowanego związku taktycznego zajmowano się podczas ćwiczeń: „ALADYN-90” w POW i „ORION-90” w ŚOW. W pierwszym wypadku nie osiągnięto celów badawczych, natomiast w wyniku przeprowadzonych badań w ćwiczeniu „ORION-90” potwierdzona została słuszność części założeń teoretycznych zasad użycia DZ-89. Wnioski wykorzystano do prac nad nowym regulaminem działań taktycznych.

Przedmiotem analizy wyników badań podczas ćwiczeń w wymienionych latach były głównie ćwiczenia szczebla operacyjno-taktycznego. Oznaczone one są następującymi kryptonimami: w POW - „ALADYN”, w ŚOW - „ORION”, w WOW - „KLON” i „GRAB”, w KOW - „BIESZCZADY” i „TATRY” z uzupełnieniem roku, w którym się odbywają.

Nie zajmowano się w nich szczegółowym badaniem i oceną funkcjonalności struktur organizacyjnych w różnych rodzajach walki. Czyniono to niejako w uzupełnieniu oceny stopnia osiągania założonych celów i rozwiązywania wskazanych problemów badawczych, które w większości dotyczyły podstawowych rodzajów walki, działania w warunkach szczególnych (góry, teren lesisto-jeziorny, wybrzeże morskie).

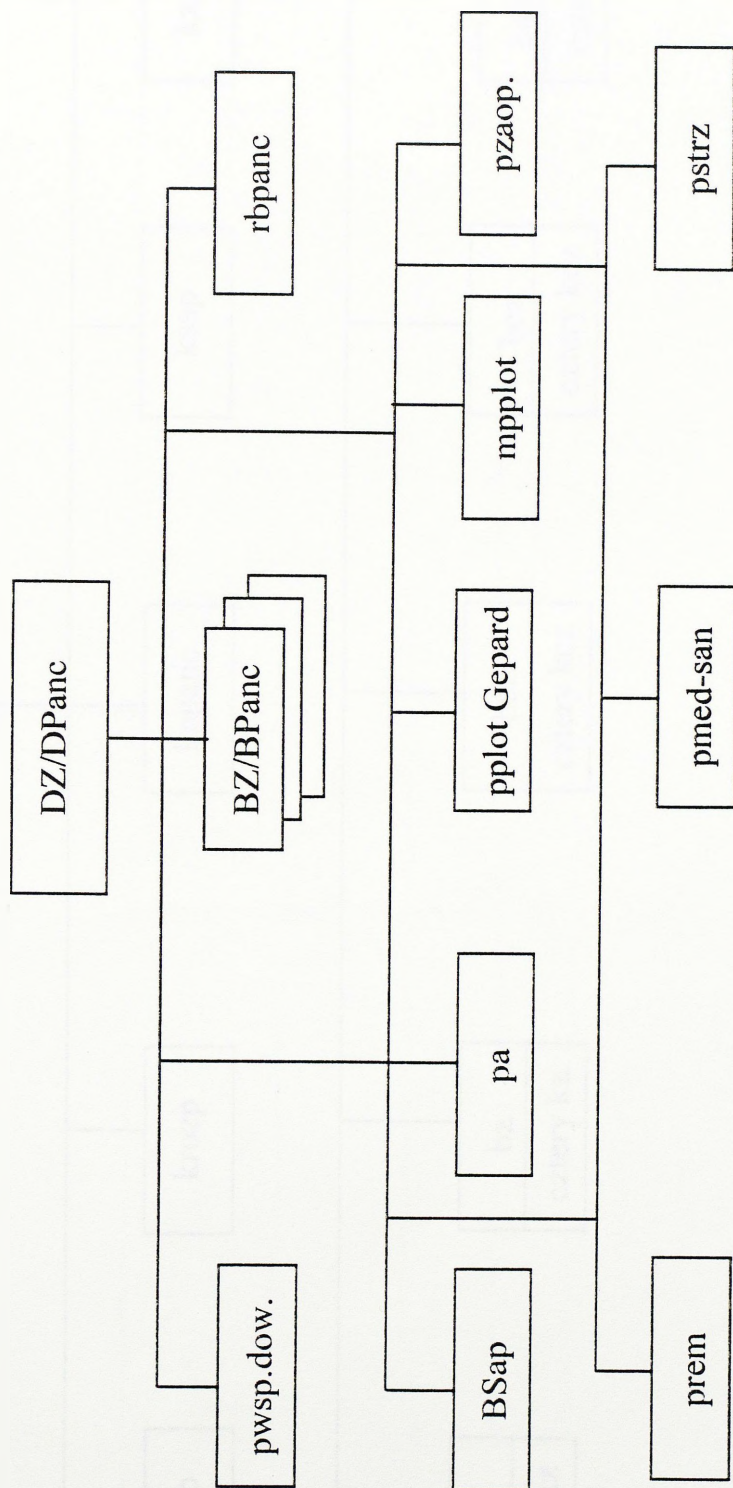
Na uwagę zasługuje tu ćwiczenie „GRAB-94” prowadzone w WOW, którego celem badawczym było „Określenie możliwości prowadzenia obrony przez ZT w strukturze brygadowej we współdziałaniu z siłami OT i układem pozamilitarnym”. W wyniku przeprowadzonych badań w znacznym stopniu potwierdziły się pozytywne cechy nowych struktur organizacyjnych. Uwidoczniły się jednak też strony ujemne. Stwierdzono, że nowa struktura wojsk lądowych (brygadowa) stwarza większe możliwości wykorzystania potencjału bojowego rodzajów wojsk podczas prowadzenia obrony. Negatywnie postrzegana jest „trójkowa” organizacja dywizji pod kątem potrzeby rozbudowy głębokiej obrony. Zarysował się brak czwartego elementu do działań manewrowych oraz do walki w pasie przesłaniania. W ćwiczeniu potwierdziła się pozytywna ocena pięciobatalionowej struktury brygad, jak również potrzeba doskonalenia współdziałania z siłami obrony terytorialnej.

Brak czwartego oddziału w dywizji był sygnalizowany również przez autora - jako zastępcy kierownika grupy badawczej w ćwiczeniach „CZERWIEC-91 w ŚOW i „WRZESIEN-92” w WOW i KOW. Wystąpił też tam problem właściwego wykorzystania i współdziałania z siłami obrony terytorialnej.

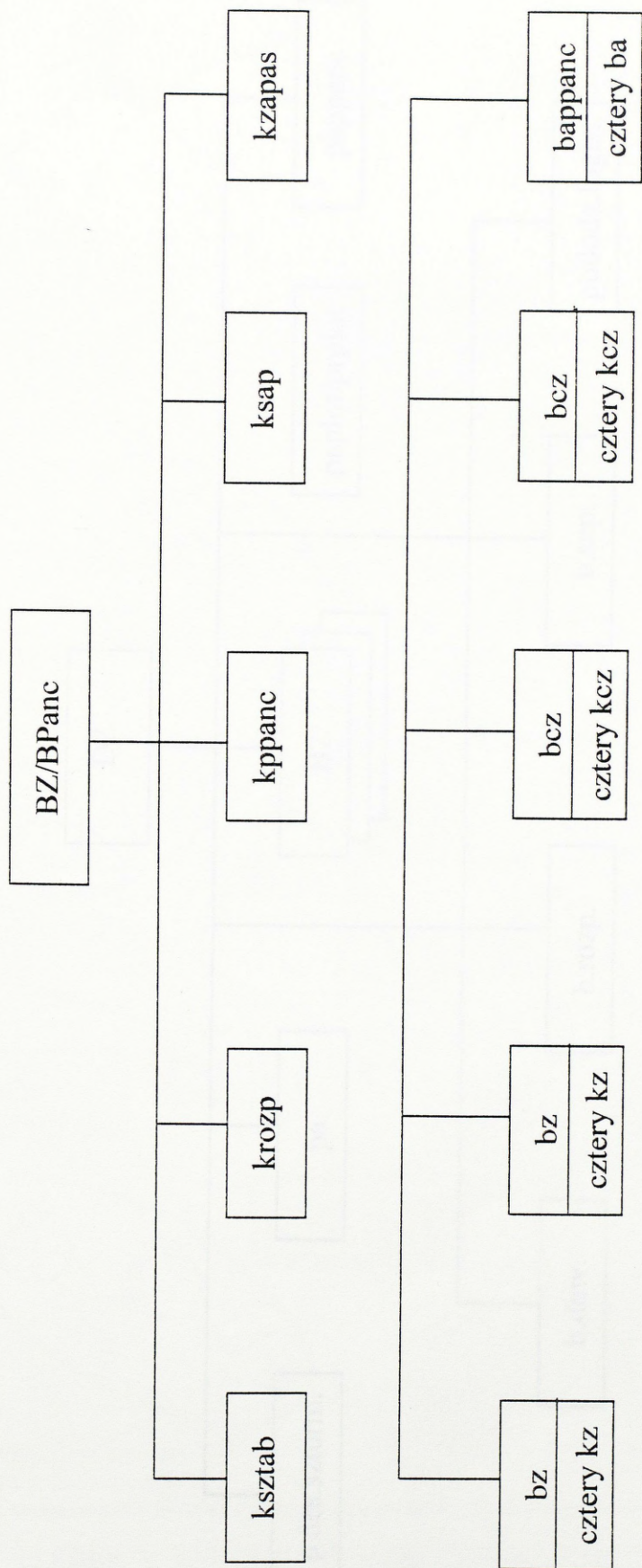
W pozostałych ćwiczeniach daje się zaobserwować ograniczenia w swobodnym wykorzystywaniu dyspozycyjnych sił dywizji, podyktowane dającą się wyodrębnić specyfiką użycia BZ i BPanc.

W uogólnieniu można stwierdzić, iż problematyka efektywności struktur organizacyjnych dywizji jak i ocena działań taktycznych zunifikowanej dywizji o jednolitych strukturach organizacyjnych była badana w sposób fragmentaryczny a wyciągane wnioski były uzupełnieniem kwestii zasadniczych.

Wskazane jest zatem aby w przyszłości podjąć badania szczegółowe podczas ćwiczeń z zamiarem praktycznej weryfikacji obecnych i perspektywicznych struktur organizacyjnych dywizji.

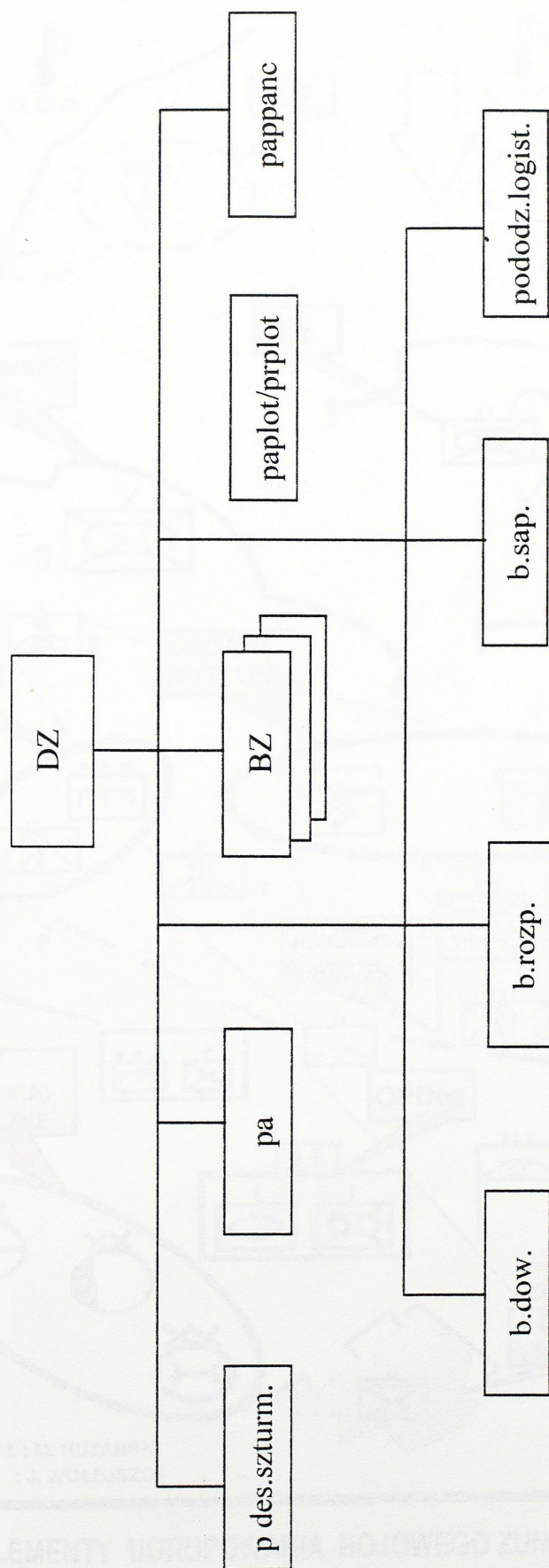

Model organizacyjny dywizji niemieckiej
Źródło: Polityka bezpieczeństwa i siły zbrojne Niemiec, Warszawa 1995, zał. 7.

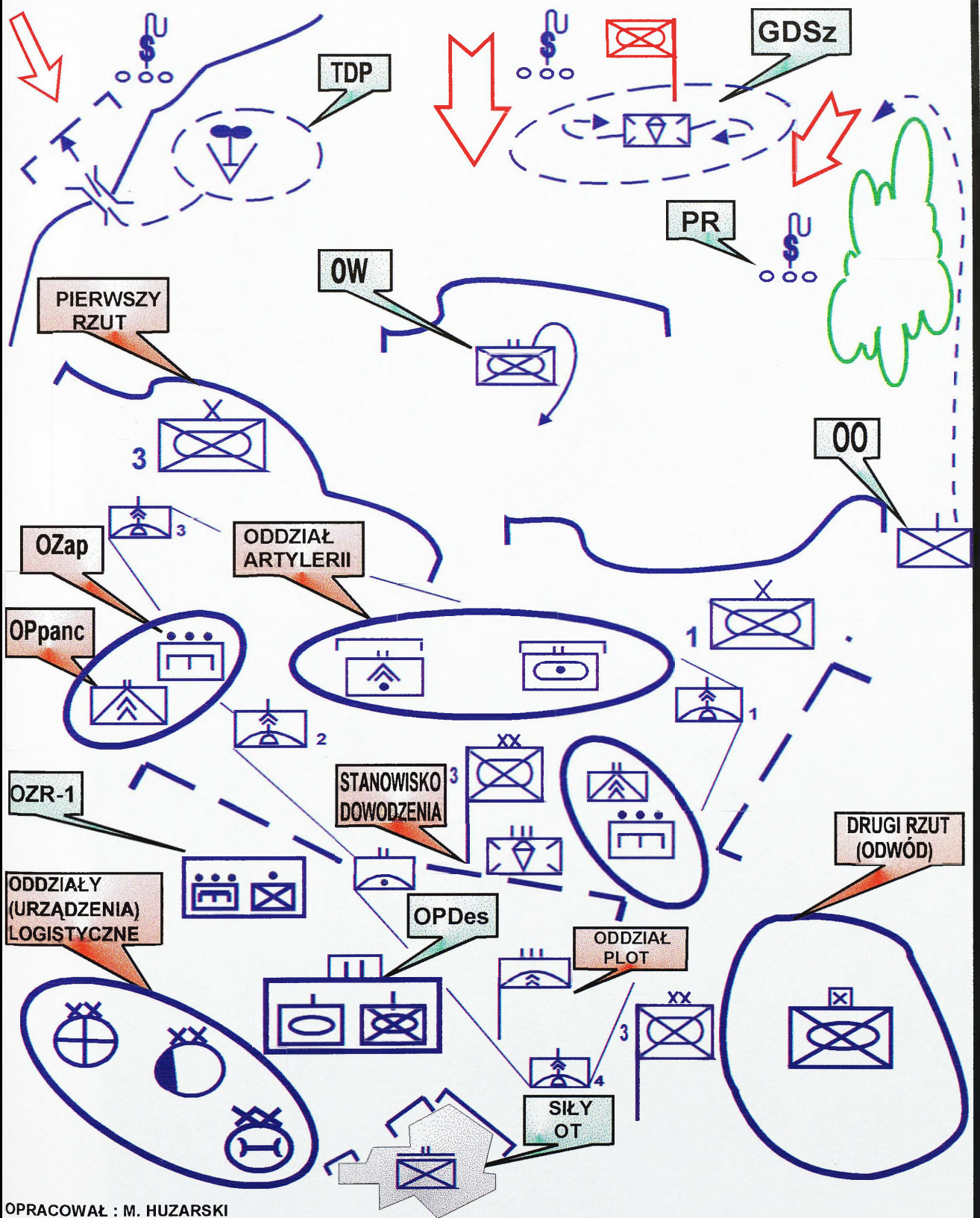

Model organizacyjny brygady niemieckiej

Źródło: Polityka ..., wyd.cyt., zał. 8

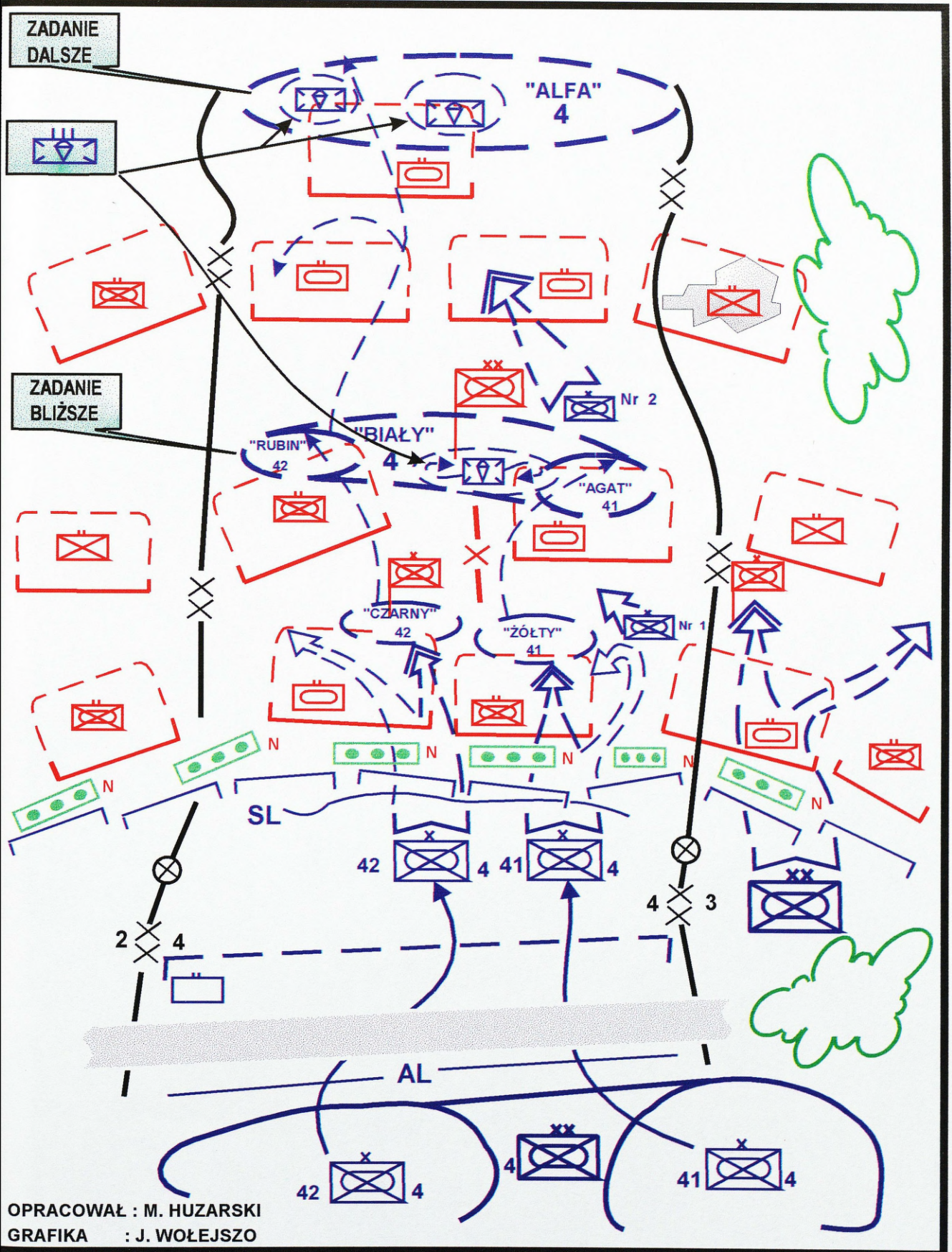

Model organizacyjny dywizji o jednolitej strukturze organizacyjnej

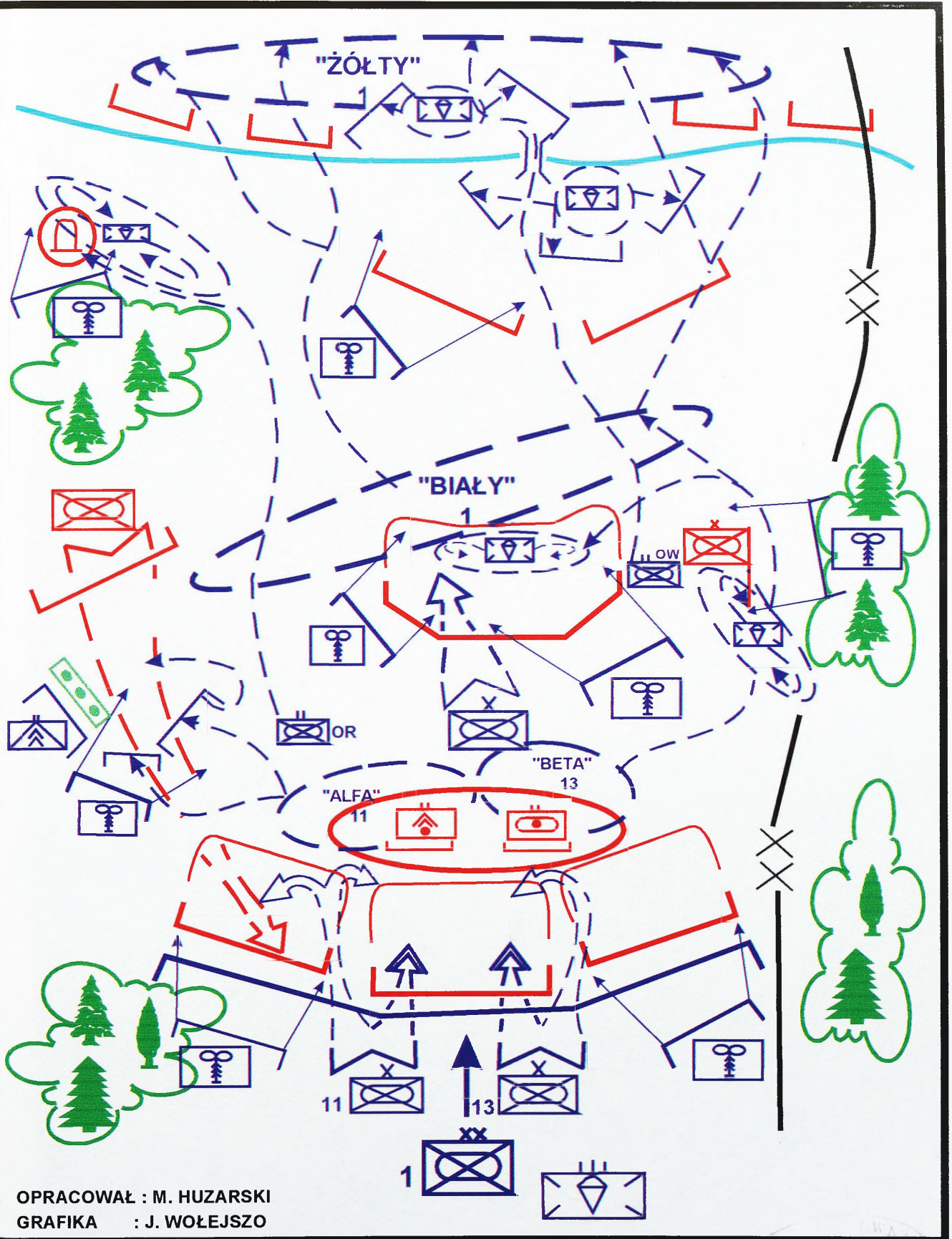

OPRACOWAŁ : M. HUZARSKI
 GRAFIKA : J. WOŁEJSZO

**ELEMENTY UGRUPOWANIA BOJOWEGO ZUNIFIKOWANEJ DYWIZJI W OBRONIE
 (WARIANT)**

**NATARCIE ZUNIFIKOWANEJ DYWIZJI Z MARSZU
(WARIANT)**

OPRACOWAŁ : M. HUZARSKI
 GRAFIKA : J. WOŁEJSZO

POWIETRZNO-LĄDOWY CHARAKTER ZADAŃ W NATARCIU ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO
 (wariant)

